

„Мисль“ излиза всѣки мѣ-
сецъ. Годишната ѿ цѣна е 8
лѣва. По-малки опомошествова-
ния не са приематъ. Объявле-
ния се печататъ по 20 ст. за
всѣки рѣдъ. Пари и всичко са
испраца до Г-нъ П. Л. Арнау-
довъ въ Силистра.

МИСЛЬ

ЛИТЕРАТУРНО СПИСАНИЕ

Партизански статии и допис-
ки „Мисль“ не приема. Всичко
друго, откато се одобри, се на-
печатва. Неупотрѣбенитѣ рѣко-
писи се връщатъ само ако съ
придружени съ надлѣжитѣ по-
щови марки. ВСИЧКО напечатано
въ „Мисль“ принадлежи на
авторитѣ.

ГОДИНА I.

НОЕМВРИЙ 1886 СИЛИСТРА.

БРОЙ 4.

ШИШМАНЪ МОКРИЙ

(ДРАМА ВЪ ПЪТЪ ДѢЙСТВИЯ).

ДѢЙСТВИЕ ВТОРО.

(Продължение отъ брой 3).

СЦѢНА III.

Охридъ. Предъ домътъ на Шишмана.

ШИШМАНЪ, САМУИЛЪ, ДВАМА ТРЪБАЧИ *вли-
затъ затихли.*

ШИШМАНЪ.

Трѣбете силно — нѣкъ се прѣсигѣтъ
Трѣбитъ ви. Нѣкъ скоро сбиратъ
Дружинитъ си и да дойдѣтъ
Войводитѣ съсъ тѣхъ въ стѣгдата.

(На едни трѣбачъ)

Ти тѣзи улица поемай;

(На други)

А ти поемай тѣзи — скоро
Прѣзъ улицитъ преминете
И на стѣгдата са сберете.

(Трѣбачитъ излизатъ, на Самуила)

А вие скоро да отидемъ
Да видимъ, що се случи съ кмета.

САМУИЛЪ.

Та той намери туй, което
Си диреше съсъ свѣщъ всрѣдъ пладня.

Влиза Давидъ.

ШИШМАНЪ.

Какво е съ кмета?

ДАВИДЪ.

Той убитъ е

И кжцата му вечъ на пепелъ
И развалени е станала.

ШИШМАНЪ.

(Скуби си носата)

Ахъ, врагове! Азъ туй не искахъ
Да става никога въвъ Охридъ.

ДАВИДЪ.

Но кмета, казватъ, искалъ тебъ
И твойта кжца да запали.

Мисль

ШИШМАНЪ.

Неможеше той менъ да бутне;
А кжцата ми нѣка бѣше
Запалилъ, само туй нещастье.
Да се не случваше въвъ Охридъ.

Влиза МОИСЕЙ.

ШИШМАНЪ.

Какво е? казвай, скоро, бързай!
Въ лицето ти азъ виждамъ ужасъ.

МОИСЕЙ.

Тълпи народъ, отъ ядъ и злоба
Къмъ кмета, съсъ главни и бравди
Тръгнали, търсятъ дѣщеря му,
Жена му, и слугитѣ — всичко,
Каквото е живѣло въ домътъ
На кмета — всичко ще погубятъ.
Каквото казватъ, ужъ тѣзъ мисль
Имъ била вдѣхната отъ наший
Ааронъ.

ШИШМАНЪ.

Ахъ, псе, проклѣто, шуго!
Води ма скоро къмъ тълпите!
Донесте ми лжѣтъ, стрѣлитъ
И коньтъ — нѣка падне въской,
Гласътъ ми, който непослуша.
Вземете си и вий оржжя:
Ще стрѣляте връзъ тозъ, когото
Ви азъ покажа съ прѣстъ. Лѣтете!

(Тѣ излизатъ)

Ааронъ! Ааронъ! Ахъ куче злобно,
Ахъ, куче бѣсно — побѣснѣло!
Азъ тебъ.... азъ тебъ.... Азъ тебъ куче
Нещи ли мож да направя
Човѣкъ да станешъ? Чакай, чакай....

(Отива подиръ МОИСЕЯ Пауза.)

*Влизатъ АРОНЪ, КАРАНЪ, ЕММАНУИЛЪ и тѣла на
подрани хора.*

ААРОНЪ.

Пиянъ съмъ свкашъ, а пѣкъ вино,
Не пихъ, повѣрвайте ми всички.

ЕДИНЪ.

Ракийца може да си пиялъ

КАРАНЪ.

Охъ, не, другари, мици, скжии!
 Азъ виждамъ: него го люлѣ
 Онъзъ вода, червена, бистра,
 Която ние сявга пиѣмъ,
 Кога ни стане тѣжно-тѣжко,
 За туй, че въ кърчмитъ недаватъ
 На вѣра вечъ, или за друго,
 Таквози нѣщо, за което
 Женитъ плачатъ безъ да искатъ.

ДРУГЪ.

„Които, който, сявга нивга“ —
 Нѣкъ дѣвола рогатъ ма вземе
 И ма натика, ако иска,
 Въвъ бѣчвата на бае Христя,
 Ако разбрахъ и капка нѣщо
 Отъ всичко туй, Каранъ що каза.

ТРЕТИ

Е-хей! Моли ти тоя дѣволъ
 И менъ да тикне въ онъзъ бѣчва,
 Въ която искашъ тебъ да тикне.

ВСИЧКИ.

И нази тамъ, и нази тамъ!

ЧЕТВЪРТЪ.

А менъ—

Въ онъзи бѣчва, макаръ малка,
 Въ която тихо са путава
 Царичката ми Бѣла Рада.

ВСИЧКИ.

И назъ, и насъ, и насъ, и нази!

(Смѣхури.)

ЕММАНУИЛЪ.

(Маха съ ржѣе.)

Хей, стига смѣхъ! Вниманье вече!

ЕДИНЪ.

Владиката ще казва слово —

Ушитъ си гответе всички.

(Смѣхури.)

ЕММАНУИЛЪ.

То, зеръ, е тѣй, другари, чуйте:
 Такъвъ войвода снажестъ, хубавъ,
 Разуменъ, уменъ катъ Давида
 (Катъ Царъ Давида а не наший),
 Пъенецъ и лудъ катъ Соломона
 (Разбира са, че и катъ нази),
 А бѣсенъ, лютъ, като Карана
 (Не този Каранъ, що тукъ са пули—
 Той оня вечъ отдавна ѝ станалъ
 На прѣстъ, на глина, ил' гърнета,
 Съ койго вий, за наше здравье,
 Днесъ пихте винце и ракийца) —

Съсъ малко думи, гдѣ ще найдемъ
 Ний другъ такъвъ, като Аарона,
 Съ юнашка смъртъ да попресити
 Главѣ катъ наще луди, буйни?

(Мълчание)

Но пакъ ви казвамъ: както щете.
 Оставайте, живѣйте, пийте
 Прѣщинка, винце и смучете
 Деньетъ си, а тѣ — пѣкъ вази.
 Живѣйте мирно като баби,
 Негледайте смѣхътъ, позорътъ.
 Съ които всѣкой частъ ви цапа
 Народа. Спете колко щете,
 Потдуйте са катъ овчи гайди
 И най-на-сѣтне, най-на сѣтне —
 Пукнете!

ЕДИНЪ.

Брехъ, че пѣкъ го каза!

ЕММАНУИЛЪ.

Да, казахъ го, дѣте проклѣто!
 Таквизъ обѣсници катъ вази,
 Прогнили кости, гной, помия,
 Проказа, трѣска, зѣми, черви
 И гущери, и всичко — всичко,
 Каквото има гнѣсно мръсно
 По Вожий святъ....Та вий порѣза,
 Вий огница сте, вий сте болѣстъ
 За цѣлъ народъ. Васъ на бесило,
 Е триста пѣти по-прилично,
 Катъ висите да ви погледамъ,
 Отколкото на бой, юнашки,
 Съсъ мечъ въ ржѣтъ си да мрете.

(На Аарона).

Да си вървимъ — тѣ, тия свини
 Сж вечъ навикнали да ровятъ
 Съ мѣдупитъ си онъзъ мръсни
 Мѣста, които да са кажатъ
 Не е прилично сега тука.

(Ужъ трѣва).

ЕДИНЪ.

Почакай муло, краво, коньо!
 Небой са — нѣма да та бѣсятъ.
 Ела насѣмъ — ведро ракийца
 Ще ли дадешъ? Ний всички тука
 Ще бждемъ твои, на Аарона.

ААРОНЪ.

И двѣ, и трѣ, и цѣло буре!
 Вървете всички тукъ, слѣдъ мене!
 Азъ всички ви ще изопия.

(Излизатъ).

Влизатъ двама войводи, които предвождатъ
 голѣма глѣна размѣсени враждани и селени. Изъ
 глѣната шаватъ единъ волѣринъ и удховника.

1-ий ОТЪ ТЪЛПАТА.

Ти чу ли Михо, какво каза
Войводата за царя — чу ли?

2-ий

Видяхъ, че устнитѣ му мърдатъ,
Но що каза — не чухъ, невидѣхъ.

1-ий

Че той добъръ е, че наръ Петръ
Ни скуби кат' невръли патки?

2-ий

(Прозиващъ са).

А-ха-а. Сътне?

1-ий

Сѣтне Охридъ

Ще стане столица, а ние
Ще бждемъ вече сточичаре.

3-ий

Що думашъ! Въ Охридъ? Е, тогава
Ще има скъпо и прескъпо
Да си продавамъ прѣсна рибка.
Хемъ тѣй ще викамъ: „рибка, рибка,
„Каквато ѣде само царя“.

4-ий

А ази винцето си сладко...

1-ий

Хей, тамъ са давятъ: вижте, вижте!
(Въ тѣлната движение).

1-ий ВОЙВОДА.

Шишманъ е царъ, а Петръ — баба

3-ий

Вижъ, казва Петръ билъ е баба,
А не човѣкъ като Шишмана?

БОЛЪРИНА

Но кой вѣнча съ вѣнецъ Шишмана?
Кадъ му царската порфира?

4-ий

Вижъ ти, какъ каза! Туй какво ли й
Такъози нѣщо? *Май пророчира?*

1-ий ВОЙВОДА.

У насъ, въ народа, ние всинца
Вънчахме днесъ за царъ Шишмана.

ВСИЧКИ.

Ний всички, всички! Ний, народа!

БОЛЪРИНА.

Народа! Нѣкъ въ пѣкъла иди
Такъвъ народъ безумень, глупавъ!

2 ВОЙВОДА.

Сърби та тебъ гърба—азъ виждамъ.
„Ко щешъ, ний сег' ще та почешемъ.

БОЛЪРИНА.

Да та почешатъ тебъ зжбитѣ
На дявола, комуто служишъ.

2 ВОЙВОДА

Ба, не — ний толкова далеко
Неще та пратимъ. Тукъ ще свършимъ
Съсъ тебъ всичко, и почтенно.

БОЛЪРИНА.

Да пукнѣше, проклѣто куче!
Проклѣтъ бунтовникъ и смѣтителъ
На хорския покой! Лѣстедо,
Що свинитъ зовешъ човѣци,
Свободни сами да отсичатъ
Държавнитъ сждби голѣми.

1 ВОЙВОДА

Народе! Слушашъ ли? тѣзъ краста
Свиня, подлизецъ та нарича,

2 ВОЙВОДА

На кжсове най дръбни, сега
Смажете му, като на змия,
Главата, пълна съ гной, помия.

ТЪЛПАТА.

(Виуца са къмъ болѣрина)

На кжсове! Сѣчете, бийте!

ДУХОВНИКЪТЪ.

(Испречва са между тѣлната и болѣрина)

Безумно стадо заблудено,
Незнаешъ ли, че сега тичашъ
На страшний лъвъ въ зжбитъ остри
Като отбѣгвашъ отъ устата
На гладний вѣлкъ? Поспри са малко

(Тѣлната утихва)

И размисли, какво ще правишъ.
Или на вази не смуцава
Това, че мечтъ сте дигнали
Сръщу бацитъ си, чадата?
Или вий всички, що сте тука
Събрани като стадо олци
Не мислите, че съ свойто буйство
Сами вий свойтъ домове
Разсипвате? Или незнайте,
Че тозъ, що братска кръвъ пролива
На адж въ дъното отива?
Безумни, спрете! Въ свойто буйство
Недейте себъ си погубва!
Я вижте си дѣтцата тѣжни,
Женитъ въ черно промѣнени —
Не вазъ ли тѣ, отъ сега още,
Жалѣятъ? Чуйте сега тука
Духовнический сждъ що казва:
„Не ще приематъ пречищение

„Тѣзъ, мечъ губителенъ що дигнѣтъ
 „Противъ държавата на царя
 „И турятъ огънь между братѣя,
 „Между баща и синѣ. Проклятъя
 „Безъ четъ, безъ брой нѣкъ са изсипятъ
 „Надъ тѣхнитъ глави престѣжни“!

(Подиа си ржцетъ).

Проклятие отъ родъ и въ рода
 На тѣзъ, що мене, бѣловласий
 Духовникъ не послушатъ — нѣка
 Не видятъ миръ нѣ тѣнѣ свято
 И коститъ имъ грѣшки въ гроба!

(Изнемоюща, пада на колѣната си и дълго
 време остава тъй, съ открита глава.)

БОЛѢРИНА.

И тѣзи ли дълбоки брѣчки,
 И тѣзъ ли глава, побѣляла
 Да служи Богу и народу,
 Немога въщо лудо буйство
 Да укротятъ? Мислете, хора!

1 ВОЙВОДА

Да пукнѣше, проклѣта врано!

(Кѣмъ тѣлпата.)

Вѣвъ всѣка негова брѣчулка,
 Подъ всѣки косъмъ на глава му,
 Повѣрвайте ми, честни хора,
 Са крие дяволъ, и съ опашка.

2 ВОЙВОДА

Добръ, че е до нейде келевъ,
 А то, цѣлъ Охридъ би потѣнѣлъ
 Вѣвъ дяволи и дяволици,

БОЛѢРИНА

Вий лѣжете, проклѣти пцета!

1 ВОЙВОДА

Тѣ лѣжешъ, врано, триждъ проклѣта!

БОЛѢРИНА.

’Ко лѣжа, нѣка Богъ ма грѣмне!

ВОЙВОДИТЪ

Аминъ! Аминъ! Дано, о, Боже!

ВСИЧКИ

Аминъ! Аминъ!

ДУХОВНИКА

Туй адски бѣсъ е!

Надъ всички ви проклѣтъ тѣжко!

(Излиза си.)

1 ВОЙВОДА

Не виждате ли добри хора,
 Че нашия почтенъ духовникъ,
 Вѣвъ друго време тихъ, прощающъ,

Сега отъ себъ туй неказва?
 Не е ли право, че въ душа му
 Е сѣдналъ бѣсъ съ рога, опашки?

2 ВОЙВОДА

А тоя бѣсъ, граждане честни,
 ’Ко искате да знайте, той е,
 Блаженный нашъ владика.

ВИКОВЕ

Вѣже!

1 ВИКЪ (Повелително)

Владиката да са убѣси!

2 ВИКЪ.

Вѣ съблзненъ да неварва другъ пждъ
 Духовникътъ.

ЕДНИ ВИКОВЕ

Да са убѣси.!

ДРУГИ ВИКОВЕ

На стѣгдата!

(Шаваница и лѣчка)

СЦѢНА IV

Охридъ. Голѣмата стѣга. На край стѣгдата, въ
 двѣтъ противоположни улици са губятъ крайщата на го-
 товитъ за пѣтъ дружини, всѣка съ войводата си во гла-
 вѣ. На срѣдъ стѣгдата е спрѣла процѣсията съ тѣлото
 на кмета, кметката и двамата болѣри.

ШИШМАНЪ, ДАВИДЪ, МОИСЕЙ, АРОНЪ, САМУИЛЪ
 между войската и процѣсията; РАЙНА, свѣщенни-
 ци, жени, баби и пр. въ процѣсията. Всички умислени.

ШИШМАНЪ

(Слѣдъ испъваниято на „вѣчная му память“.)

Хорѣгвитъ развѣйте всички
 Дружини! Нѣкъ трѣбитъ дойдѣтъ
 И затрѣбятъ на смъртъ тѣжовно.

(Знаменната са развиватъ. Трѣбачитъ са отдѣ-
 лятъ отъ дружинитъ си и затрѣбятъ на смъртъ)

Нѣкъ всички паднатъ на колени
 И прошка поискатъ отъ Бога
 За тѣзъ неспосни, тѣжки скѣрби,
 Съ които тѣзъ дѣвойка слаба
 Натварихме.

(Всички падатъ на колени и са молятъ подъ
 звуковетъ на трѣбитъ).

Туй клѣтва нѣка
 Да бѣде отъ насъ, че отъ сега,
 Освѣненъ вѣвъ боя, никой нѣма
 Закача никого.

(На синоветъ си)

Вий, чада

Пролѣйте топли сълзи ведно
 Съсъ тѣзъ дѣвойка надъ баща ѣ,
 Надъ майка ѣ — паднали жѣртви

На буйство нечовъшко, звѣрско.
(Смисатъ са въ процесията. На РАЙНА)
 Баща ти бѣше врагъ на цѣлий
 Народъ. Но ази го пакъ жала,
 Защото той човѣкъ бѣ уменъ.
 Но тебъ азъ по-вечъ жала чадо,
 Че ти, освѣнъ сираче голо,
 Безъ домъ, безъ покривъ си остана.
 Но нѣкъ свидѣтели ми бѣдѣтъ
 И Богъ, и всички тукъ събрани,
 Че ти отъ днесъ си мое чадо.
 Иди дома и тамъ царувай
 Каквото въ своя домъ — тамъ всичко,
 Каквото имаше, ще найдешъ!
 Поискай — всичко ще получишъ,
 Отъ нищо нужда нече имашъ.

(Къмъ войската).

Дружинитъ на кракъ! Трѣбитъ
 Напрѣдъ, за пѣтъ да затрѣбватъ!

(Трѣбятъ)

РАЙНА

(Цалува рѣка на Шишмана)

Прощавай старче, нѣкъ та пази
 Господъ отъ всѣко зло и напасть.
 Ти менъ ми даде всичко, само
 Баща ми, майка ми не даде;
 Огнището, въ което ази
 Дѣтинскитъ си дни честити,
 Безгрижно минахъ ти неможешъ
 Ми да.

ШИШМАНЪ

Нѣкъ Богъ убие, чедо,
 Злосторницитъ! Хей, трѣбеть!

РАЙНА

(Къмъ синоветъ му)

Прощавайте и вий младежи,
 Опора здрава на градътъ ни,
 А радостъ на баща си. Ази,
 Ще идж старата ви майка,
 Въ горъци сълзи потопена,
 Да утѣшавамъ. А вазъ нѣка
 Ви пази Богъ. За тѣзи жъртви

(Показва на убититъ).

Азъ всички ви прощавамъ — нѣка
 Съ успѣхъ вѣнчѣ ващо дѣло
 Тозъ, който вижда вси и всичко.
*(Всички стоятъ съ наведени глави въ страшно
 жълчание. Прѣзъ сълзи).*

Дано слѣдъ боя пакъ са видимъ.

(Въ себѣ си)

Особенно съсъ тебъ, Аароне.
 Охъ, вижда Богъ, каква безкрайна,
 Катъ на морето брѣжницата,

Е моята любовъ къмъ тебъ.

Гласове отъ войската. *(Развълчвани).*

Прощавайте, оставайте си сбогомъ!

Гласове отъ процесията *(прѣзъ плачъ)*

Съсъ здравие, нѣкъ Богъ ви пази всички!
(Трѣби и църковно пѣние- Завѣтата са спуща.)

(Слѣдва.)

СХХХ-ий ШЕКСПИРОВЪ СОНЕТЪ

Въ лицето мойто ли бе
 На слънцето не мяза.

Кораллътъ гори много

По ясно отъ уста ѝ;

Снѣгътъ ако е бѣлъ

То нейнитъ гърди

Съ снѣгътъ са не сравняватъ,

Коприна, или свила

Комситъ ѝ не сж.

Тръндафели съмъ виждалъ

Въ градинитъ да чуватъ

Най-строгъ; по у мойта

Любовъ въ странитъ нѣма

Да видите таквизъ.

А благовонья, много

По-хубави отъ тия,

Въ уста ѝ що почиватъ —

Ще наидете наоколъ.

Въ дѣтинския ѝ говоръ

Обичамъ да са вслушамъ

Съ любовъ, макаръ да зная,

Че музиката много

По-хубаво звучи,

И стѣпкитъ богински

Азъ никакъ не сравнявамъ

Съсъ нейнитъ напълно

Човѣшки стѣпки земни.

И пакъ тя менъ стократно

Пѣ-мила е отъ всички,

Който би посмѣли,

Да са сравняватъ съ нея.

ЛИТЕРАТУРАТА И ТЕАТРА ВЪ АНГЛИЯ до Шекспира.

(Продължение отъ брой 3-й)

За ония, които познаватъ Шекспира само по неговитѣ драматически произведения, и двѣтѣ тия поеми ще са покажатъ твърдѣ чудни по своята външна форма. Въмѣсто съ работа, съ дѣйствиe, всичко въ тяхъ са върши само съ едни думи. Особенно въ „Лукреция“, като изключимъ описанието на Тарквиниевото престѣпление, студеното краснорѣчие и безкрайнитѣ разсѣждения съвършено преобладавалъ надъ поезията. Туй, което тѣй отличава монолитѣ въ драмитѣ на Шекспира, именно туй искусство да осрѣдоточава цѣла бездна осѣщания въ немногото велики дѣрки, сѣщото туй нѣщо въ поемитѣ му е съвършено наопаки! Лъжливата и кичлива форма на тогавашнитѣ овчарски стихотворения, писани въ подражание на италианскитѣ образци са е отразила и въ двѣтѣ поеми, а особено въ „Лукреция“. Отличителнитѣ признаци на тая форма, заимствувана отъ италианскитѣ „*concetti*“, сж: намисленост, странни, невѣроятни сравнения и образи; дълбокомисленостъ, хабена за най-нищожникавитѣ предмѣти, многоумствувание и искусвенно остроумие вмѣсто поезия; въображение, насочено къмъ изобразяването на логически контрасти, изтънчени различия и епиграмматически тъкоти. Очевидно е, че Шекспиръ тукъ е билъ още подъ влиянието на съвременнитѣ образци, само че далеко ги е превъсхождалъ съ силата и раскошеството на своята фантазия. Отпослъ—и даже въ една отъ първитѣ си комедии („Безплоднитѣ усилия на любовта“) —той вече са смѣе на тия глаголювания и кара Бирона да нарича той родъ поезия „тафени фрази, истѣкани отъ копирени изрази, кавиѣни иперболи, педантически фигури, предѣвкана афектация и лѣтни мухи, испонародени отъ модата на лъжливи блѣсъкъ“. Но не по-малко, на много мѣста въ неговитѣ произведения са забѣлзватъ слѣди отъ той фалшивъ блѣсъкъ въ искусството, макаръ и на мѣста да ги употребява съ намерение, за съвсемъ противоположни цѣли. На сѣщото туй влияние трѣбва да са отдаде и туй, че въ първоначалнитѣ му драматически произве-

дения, трагическата настроенностъ (патхосъ) тѣй често ударва до нѣйде на модна истѣченностъ. Неще съмнение, че на Шекспира твърдѣ са харесвало „широковѣщателното“ краснорѣчие на Сенека и блѣстящия стилъ на Виргиния. Като доказателство на туй нѣщо служи обстоятелството, че той кара Хамлета да са учудва на известния разказъ за смъртта на Пирра. „Лукреция“ по-вече е написана близо като той разказъ. Забѣлжително е, че въ юношескитѣ произведения на Гьоте и Шиллера са вижда особено предрасположение къмъ Виргиния: за младинитѣ геройството са заключава по-вече въ грѣмогласния и блѣсъкъвъ стилъ на Виргиния, отколкото въ простото величие на Омира. Освенъ това, Шекспиръ, по натурата си, бѣше виргилиянецъ. Отпослъ, когато нему са случеше да спомене нѣщо за борбата на грѣцитѣ съ троянитѣ, той винѣги е бивалъ пристрастенъ къмъ грѣцитѣ. Може би, туй нѣщо има причинитѣ си въ старитѣ английски летописи, които древнитѣ бритти искараватъ отъ троянитѣ. Както и да е, но само отъ тая точка на зрението става обяснимо послѣдното му произведение „Троилъ и Крессидъ“.

Лесно е да са обясни, какъ поетъ съ такова върно, съ такова просто чувство, какъвто е Шекспиръ, са е поддалъ отначало на това, господствуващо тогава, лъжливо, условно искусство.

Твърдѣ е по-мѣчно да са разбере, какъ е можалъ той тѣй скоро да са отрѣгне отъ него. Трѣбва да са помни, че всичката рицарска поезия на срѣднитѣ вѣкове бѣше искусство съвсемъ условно и лъжливо—и вече въ XV вѣкъ тя падна въ цѣла Европа, защото са владе въ грубости и неестественности. Въ XVI вѣкъ я изчистиха отъ тия грубости знаменититѣ епичи Арностъ и Тассъ, въспитани подъ влиянието на древнитѣ образци; по тѣ нemoжѣха да я изчистятъ отъ рицарскитѣ романи. Колкото по-вече падаха въ XVI вѣкъ рицарскитѣ идеи, обичаи и прави, толкова по-вече ослабваше интереса къмъ вътрѣшното съдържание на италианската рицарска поезия: въ нея са очудваха само на превъходната форма, на хармонията на стиховетѣ, изработения и изтънченъ езикъ. Поезията съвсемъ са бѣше изгубила предъ съдържанието; нейното мѣсто зае едната само-

форма—нея единствено и имаха предъ видъ. А когато формата и техническата страна въ изкуството станяхъ главни предмети, тогава въ резултата са намира почти винаги туй, че и самата форма взема да впада въ излишности и въ извръщание на човѣческата природа, тоя важенъ предметъ на всѣка поезия. Тогава съдържанието и формата, поетическата рѣчь и погледа на човѣческата природа са оставятъ само на произвола, и вече не природата показва на поета пътя, а приетитъ условия и модата. Като крайна степенъ на тая психологическа и естетическа неестественностъ бѣха аллегорическата и овчарска поезия на италианскитъ и испански поети на XVI вѣкъ. Когато изчезна рицарската поезия, която господствува въ цѣла Европа, нѣколко вѣка, нейното мѣсто всеждо зае овчарската поезия. Цѣла Европа са възхищаваше отъ овчарскитъ романи на Рибейра, де-Миранда, Санназара, Монтемайора. И въ Англия италианската литература, италианската лирика и овчарска поезия станаха господствующъ вкусъ. Ний казахме вече, какъ подиръ пробужданieto на класическата литература въ Италия, епохата на възрождението (Renaissance), страстьта къмъ нея обхваща образованнитъ съсловия въ Англия; съ нея са занимаваха не само ученитъ, но и цѣлата аристократия. Плутархъ, Омиръ, Овидий, Виргиний, Плавтъ, Таренций зачасти бидоха преведени на английскій езикъ. Туй време бѣше начало на европейската цивилизация; школитъ зеха да са освобождаватъ отъ предишната си схоластическа философия; четението на Библията упрости и ублагороди вкуса; произведенията на класическата литература са распространиха, благодарение на изнамѣрването на книгопечатанието. При двора на Хенриха VIII още господствуваха маскаранитъ процессии, аллегоритъ и овчарската поезия, а при Елисавета отистина настана вѣкътъ на възрожденитъ науки и искусства, подъ личното влияние на кралицата, която и сама обичаше искусства, бѣше музикантка, четеше грѣцкитъ и латински списатели и пишете лирически стихотворения. Цѣлтъ дворъ на Елисавета му скимна да стане класически. Неотколѣшнитъ богословски препирни введоха въ мода науката. Въ онуй време, въ възпитанието на

жената непременно биваше включвано и знаението на латинския и грѣцки язици. Ако на Елисавета скимнеше да посѣти нѣкого отъ велможитъ си, нея винаги ся посрѣщали Пенати и въ спалната стая я е отвождалъ Меркурий; домашнитъ пажи сж бивали облѣчени въ видъ на Дриади, а слугитъ въ видъ на Сатири бягаха и припикаха по лжката. Когато е тя мпнувала по градъ Норвикъ; то, по знакътъ на мера (кмета) и алдермеритъ, Купидонъ, откато са е отдѣлялъ отъ посрѣщачитъ — олимпийски божества, поднасялъ ѝ една златна стрѣла, която нейнитъ прелѣсти трѣбваше да направятъ неотризима. Тогава Елисавета бѣше вече на пѣтдесѣтата си година. Отъ тукъ са вижда, до каква степенъ аллегорическата и овчарска поезия е господствувала тогава въ Англия. Простонародната любовъ къмъ балладитъ на скитающитъ са пѣвци и народнитъ театрални фарсове неможеше да противостои на тоя вкусъ, а друга литература, основана на народния саксонски характеръ тогава не съществуваше. Тѣжкото бремe на междоусобнитъ войни на Алениа и Бѣлия Трѣндафели истреби предишното народно образование, а ведно съ него унищожи всичката предишна, войнствена аристократия — баронитъ. Съ Хенриха VIII настѣпи вече свѣсѣмъ ново болѣрство, което като подражаваше на тогавашнитъ италиански владѣтели и испанскитъ гранди на XVI вѣкъ, покровителствуваха на искусства и литературата, па и самѣ, са занимаваха съ тяхъ.

Ей къмъ тоя класъ лични хора, въ които господарственитъ таланти са съединяваха съ поетическия; войнишкото юначество съ любовта къмъ науката, принадлежаха тогавашнитъ поети и романисти на Англия. Такъвъ бѣше графъ Сирре (Surrey), който погина въ цвѣтътъ на годинитъ си отъ преслѣдванята на графа Гертфорта и жестокостъта на Хенриха VIII; Такъвъ бѣше въ младини умрѣлий меръ Томасъ Виатъ, за когото са прѣскаха слухове, които впрочемъ са потвърждаватъ и отъ неговитъ стихотворения, че той е билъ въ свѣрзка съ Анна Боленъ; такъвъ бѣше серъ Филиппъ Сидней, войникъ, господарственъ мжжъ и поетъ, една отъ твърдитъ опори на Елисаветина тронъ, покровителъ

пи и, най-сътне, какво положение е зае- на всичките автори и таланти на овчар-ския романъ „Аркадия“, отъ който бѣше въ възхищение цѣла Англия. Неговата ран-на смъртъ оплакваха всичките европейски учени. Такъвъ бѣще серъ Валтеръ Ралейгъ (Raleigh), знаменития мореплавателъ-пѣт-шественникъ. Сидней, невинно почина на ешафота. Такива бѣха лордъ Воксъ (Vaux) графъ Дорсетъ, графъ Оксфордъ, графъ Пеш-брокъ, графъ Саутгемптонъ, другаръ и по-кровителъ на Шекспира. Необикновено бѣ-ше влиянието на тия хора върху своето време и английската литература. Като по-дражаваха на италианските образци, тѣ у-своиха на английската литература високия стиль на Петрарки, чистотата на стихъ, при-дворните утънченности на вкусъ, качества, които тѣхнилѣ последователи, отпослѣ до-ведоха до крайна неестественност. Пѣту-ванието въ Италия и подражаванieto на италианските образци въ туй време бѣше станало стрѣмление на всичките поети. Англия въ XVI вѣкъ биде наводнена отъ италианската лирика, овчарски стихотворе-ния, съ аллегии и новелли. Такава чист-о-искусствена, учена, аристократическа по-езия бѣше съвършено противоположна на народната поезия, и още повече на начи-нающата тогава народна драма. Впрочемъ, тая космополитическа литература тогава еладѣше въ цѣла Европа, поддържана и покровителствана отъ двороветъ, отъ „ви-сипия свѣтъ“, отъ ученитъ и отъ образо-ванитъ хора.

Можеше ли Шекспиръ, който бѣше встѣпалъ въ тогавашната литературна срѣ-да, да са не поддаде на тоя вкусъ и на властующата тогава литературна школа? Неговитъ дрѣбни стихотворения, сонетитѣ, „Венера и Адонисъ“ и „Лукреция“ съв-семъ го поставятъ на една дѣска съ ония аристократически клиенти, съ ония лири-чески и епически поети, възпитани въ ита-лианската школа. Въ първоначалнитъ си драматически произведения, въ „Комедия отъ грѣшки“ и въ „Усмиряване на своенра-вната“ той очевидно слѣдва своитѣ итали-ански образци и освѣтъ това, известно е, колко често са е ползувалъ той въ свой-тѣ драми отъ италианскитѣ, преведени и оригинални, новелли. Въобще, вслѣдствие личнитъ отношения на Шекспира къмъ по-

етитъ на италианската школа и къмъ пок-ровителствующата го аристокрация, въ-не-говитъ произведения останаха слѣди отъ тоя вкусъ и стиль. Само въ последнитѣ му драми изчезва тая негова склонностъ къмъ италианската лирика: тѣхното мѣсто зае простотата и искренността на народ-ната саксонска пѣсеи; поета са утѣрси отъ ученото и аристократическо искусство и стана дѣйствително националенъ поетъ.

Шекспиръ имаше на 22-23 години, когато напустна Страдфордъ. Опредѣлител-но не е извѣстно, какво бѣше причината на неговото мѣстение: дали желанието да потѣрси срѣдства за преминуване на бѣд-ното си семейство, дали страхътъ отъ преслѣдванята на сѣра Томаса Люси, или, просто, страстьта къмъ поезията и театра. Може би, всички тия причини да сж дѣй-ствували взаимно; при това твърдѣ е есте-ственно, че въ такава чудно-одарена натура трѣбваше твърдѣ отъ рано да са образува-склонността къмъ стихотворството и теа-тра. Извѣстно е, че още въ 1589 година, слѣдователно въ най-ранната възраст на Шекспира, въ Страдфордъ, почти всѣка го-дина е играела нѣкоя отъ трупитѣ на графовѣтъ Лейстеръ, Варвикъ, Ворчестеръ и други. На рѣшението на Шекспира да стане актьоринъ твърдѣ е могло да спо-собствува и туй, че мнозина отъ актьори-тъ, отпослѣ негови другари, сж били отъ Варвикското графство, къмъ което прина-длежеше и Стадфордъ. Отъ тамъ бѣше и славния въ историята на англ. театръ Дже-мсъ Барбеджъ, основателътъ на Блэкфрай-ерския театръ, въ който отпослѣ вѣтхия Шекспиръ. Нѣкой отъ тѣхъ могаль е да познава Шекспиръ още отъ младини и да обърне внимание на неговия поетически талантъ. Положително е извѣстно, че въ 1589 г. Шекспиръ стана дѣйствителенъ членъ на една театрална труппа. Но тукъ ний сме принудени за време да прекъснимъ изложе-нието на живота и литературната дѣятел-ностъ на Шекспира и понапредъ да поглед-немъ на това, което намѣри той въ Лон-донъ по новото си поприще. За туй ний ще из-ложимъ, колкото може по-кратко, кога и какъ са е развила въ Англия. драматическата по-езия, какъ се замочена и усъвършенству-ваанглийски театръ, въ какъвъ видъ ги е намѣрилъ тѣхъ Шекспиръ, и въ какви от-

ношения са намираше трушата, въ която той встъпи към другия лондонски трупи, и най сетне, какво положение е заемалъ той въ нея отъ начало и отъ послѣ.

(Слѣдва).

ТЕАТРА — КАТО ПРАВСТВЕНО УЧРЕЖДЕНИЕ.

(Отъ Шиллера.)

Основата на театра, спорѣдъ думитъ на Сулцера, е турсна отъ всеобщата и необорима наклонностъ къмъ *новото и необикновенното*. Уморенний отъ еднообразнитъ, изпурителни занимания, преситенний отъ чувственнитъ (животински) удоволствия, чловѣкъ трѣбваше да осѣти пустотата, която е тѣй противна на неговото вѣчно стрѣмление къмъ дѣятелностъ. Наща природа, еднакво неспособна нито да остава много време въ животна дѣятелностъ, нито пъкъ безкрайно да са занимава съ утънченитѣ трудове на разума, пожела едно друго, сръднѣ състояние, въ което да би могле да са съединяватъ тия двѣ противоположни крайности и което (състояние на душата) като се преобрѣща отъ сурова напръгнатостъ въ приятна хармония би облекчила, постъпено, нашето преминаване отъ едното къмъ другото състояние. Тѣзи услуга може ни оказа само естетическото наслаждение, или, ипѣкъ казано, чувството на прекрасното. Мждрия законодатель въ своитѣ стрѣмления винѣги са домогва до по-доброто, и никога не са удовлетворява само съ едното обезоръжаване наклонноститъ на своя народъ. Напротивъ, той са мжи да са въсползова отъ тѣхъ, като отъ орждия, за по-високи цели и ги обрѣща въ сѣщи извори на блаженство. За това той предночително избира сцената, която разкрива безпредѣлно поприще за чловѣческии духъ, който жьднѣ за дѣятелностъ; дава храна на всѣка душевна сила, безъ да усилива исклучително нито една отъ тѣхъ; най-сѣтне съединява образованието на разсѣдка и сърдцето съ най-благородното забавление.

Какво силно подкрѣпление намиратъ убѣжденията и законитъ, когато тѣ стѣжатъ въ сѣюзъ съ сцената, гдѣто преиматъ силата на нагледността и въплотяването, гдѣто порока и добродѣтелта, честитицата и бѣд-

ствията, безумието и мждростѣта, въ хиледи ясни и върни изображения, минаватъ покрай чловѣка, гдѣто сждбата разрѣшава своитѣ загадки, развързва своя възелъ предъ неговитѣ очи, гдѣто чловѣческото сърдце въ мжки и страдания, са разкайва въ най-незабвѣлжитѣ си движения, гдѣто падатъ всичкитѣ преструвки, изчезватъ бѣлилата — и истината стои неподкупна, като сждѣтъ на Радаманата!

Сждѣтъ на театра са наченва тамъ, гдѣто са свѣршва силата на свѣтскитѣ закони. Ако правосждието са заслѣпява съ злато и тѣне въ кората на порока, ако дързостѣта на силнитъ са смѣе надъ неговото безсилие а страхѣтъ сврѣзва на хората ржцетѣ и езицитѣ — театра поема мечѣтъ и поразява норокѣтъ предъ своето страшно сждилище. Всичкото царство на фантазията, и историята, миналото и бждѣщето, са покорява на неговата воля. Смѣлитѣ злодѣи, които отдавна вече сж изгнили въ прѣстѣта, са повикватъ изъ гробоветѣ си отъ всемошѣщето слово на поезията, и, за страшно назидание на потомството, тѣ си повтарятъ позорния животъ. Безсилни, подобно на отраженията въ испѣкналото огледало, ужаситѣ на тѣхното столѣтие минаватъ предъ нашитѣ очи, и ний, съ сладѣкъ трепетъ, проклиname тѣхната паметъ. Когато хората престанѣтъ да внимаватъ вече на какво да е нравоучение, когато ни едно убѣждение вече не намира въ сърдцата имъ върра, когато за тѣхъ вече нѣма законъ, достоенъ за уважение, тѣмъ остава да погледнатъ на Медея въ минувата, когато тя безсѣзнателно тича по стѣлбитѣ на двореца, откато са е свѣршило убийството. Спасителенъ ужасъ обхваща душата, и всѣки, въ джлбочинитѣ на душата си благо-слави своята добра сѣвѣсть, когато леди Макбетъ, *) като страшна санамбулистка мие ржцетѣ си въ всичкитѣ благоухания на Аравия, за да истрие ненавистната миризма на кръвта. Както несъмнено-видимото представление дѣйствува по-силно, отколкото мъртвата буква и студения разказъ, тѣй безсъмнено, и театра дѣйствува по-джлбоко и по-продължително, отколкото су-

*) „Макбетъ“ е една съ първитѣ трагедии на Шекспира. Когато поразгледахме превода ѝ на бѣл. и прочетохме тоя на руски — ний неможахме да не проклѣнемъ нашия реводачъ който собезобразилъ най-хубовото създаване на Шекспировъ гений.

хото правоучение.

Но не само на свѣтското правосъдие помага сцената: за нея е отворена още друга, много по-широка сфера; хиляди пороци, които свѣтското правосъдие оставя ненаказани, ги наказва театра, хиляди дѣлбродѣтели, за които въ свѣтъ мълчатъ, са произнасятъ въ театра. Тукъ той си взима за ръководители религията и мъдростта. Отъ тоя чистъ источникъ заимствува той своите уроци и образи, а суровия дългъ ги облича въ приятна и привлекателна дрѣха. Съ какви възвишени чувства, съ какви доблѣсти и силни движения ни пълни той душата! Какви превъзходни идеяни показва той за съревнование! Когато Августъ, всемогъщъ и великъ, като древните богове, стои предъ измѣнника Цинна, който е вече готовъ да прочете на устата му своята смъртна присѣда и му протяга ръка съ думите: дай самъ Цинна: да бѣдемъ другари! „ — Кажете, кой въ публиката, въ това велико мгновение, не ще поиска да стисне ръката на своя смъртенъ врагъ, за да са уподоби на прекрасния римлянинъ! Когато азъ виждамъ, че Францъ Сикингенскій, като трѣгва да наказва непокорния вассалъ, да са бие за чужди права и като погледва нечаянно назадъ вижда кулата си обгърната отъ пламъците — кула, въ която жена му и синъ му сѣ останали безъ всяка помощъ, и, безъ да гледа на това, не спира, само и само да не наруши дадената си дума — колко е великъ тогава за менъ човѣкътъ, какъ е нищожна и презрѣнна необходимата сѣжба!

Но театра не само добродѣтелта представява въ облетителни образи, и порока са отражава въ неговото правдиво огледало въ всичката си гнѣсота. Когато безпомощний, безумний Лиръ *), въ бурната и хладна нощъ, напусто чѣка на вратата на дъщеря си, когато той оставя на произвола на вѣтровите своите були—срѣбърни косми и разказва на стихии за безчеловечността на своята Реганъ, кога бѣсното страдание най-сѣтне бликва въ думите: „азъ всичко ви дамъ дадохъ! всичко!“ — въ какъвъ ужасенъ видъ ни са представлява намъ тогава неблагодарността! Съ

*) „Лиръ“ — трагедия на Шекспира преведена на български въ много хубава повѣстчица.

какво свято чувство даваме ний въ тая минута клетва за дѣтска любовъ и почитъ!

Но кръгътъ на дѣйствиата на сцената не са ограничава само съ това. Даже тамъ, гдѣто законитъ виждатъ уножние за своето дойствонство да слѣди дѣйствиата на човѣка, и тамъ сцената са грижи за нашето образование. Щастието на обществото тъй сжщо са помжтва отъ глупостта, както и отъ прѣстѣпленieto и порока. Съвременний на свѣтъ опитъ показва, че въ тканта на човеческите дѣла често пжти най-големите тяжести висятъ на най-кжси и нѣжни конци, и ако ний рѣчемъ да прослѣдимъ всяко дѣйствие до неговия источникъ, то има хиляда пжти да са размѣлѣ, преди да трѣпнемъ веднѣжъ. Моя списъкъ на злодѣитъ, отъ день-на-день, колкото по-остарявамъ, става по-краткъ, а списъка на глупцитъ — по-пълъ и по-безконеченъ. Ако всичката нравствѣнна вина на едно поколение прѣистича отъ единъ и сжщъ источникъ; ако всичките необуздани крайности на пороцитъ, които когато и да било сж го запянтали, само измѣненията наедна и сжща форма, само висниятъ развития наедно и сжщо направление, което, най-сетне, ний осмѣйваме или обичаме, то, защо да са недопусне, че и въ другото поколение природата може да върви по сжщия пжтъ? Азъ зная само една тайна, да запазишъ човѣка отъ развала — именно: да му защитишъ сърдцето отъ слабости.

(Слѣдва).

ЕДИНЪ ПОГЛЕДЪ ВЪРХУ ПРИРОДАТА

(Отъ Бюфона)

(Продължение отъ брой 3-й)

Земята, издвигната надъ повърхността на морето, е на подслонъ срѣщо наводненieto; нейната повърхность, окичена съ цвѣти, опарена отъ една винаги подновявана зеленина, населена отъ хиляди видове различни животни, сръда на наслаждения, гдѣто човѣкъ, поставенъ да помага на природата, властвува надъ всичките сжщества, самъ мъжду всички, способенъ да знае и достоенъ да се очудва, Богъ го е направилъ зритель на вселенната и свидѣтель на своите чудеса; божественната свѣтлина, отъ която той се въодушевява, го прави да зема участие въ божественитъ тайни; това е чрезъ тази просвѣта гдѣто той

може да мисли и разсмждава, чрезъ нея сжщата той може да вижда и чете въ свѣтовната книга като въ единъ екземпляръ на Божеството.

Природата е външния, видимия тронъ на божественното възколепие; човѣка, който я разгждава, който я изучава, се издига постепенно на вътрешния тронъ на мжгоцеството; създаденъ да обожавашъ създателя, той командува всичките създания; васалъ на небото, царя на земята, той я облагородява, я населява и я обогатява; той постави между живущите сжщества повълението, подчинението, хармонията; той наиква самата природа, обработва я, я развива, ѝ изчисти плесенята и искастрия търнето, умножава ѝ гроздето и трапдифла.

Погледнете тези пустинни бръгове, тези печалви страни, гдето човѣкъ не е никогажъ живялъ, покрити или подобръ затърпени съ гъсти и черни гори въ всички издвигнати части; дървета безъ кора и безъ върхове; криви, изпотрошени, испопадали отъ старостъ; други, въ по-големо число, лъжащи до краката на първитъ за да оплуятъ върху изгнилите вече късове, задушаватъ, погребватъ готовитъ да се развиятъ пъпки. Природата, която на всъкадъ при това свѣти съ младини, тука се явява въ престарелостъ: земята, натрупанна отъ остаткитъ на тези продукти, не дава, вередъ една цвѣтуца зеленина, освѣтъ пространство натрупанно, навалено отъ стари дървета, обтегнато отъ паразитни растения, отъ лишени, отъ гъби, нечисти, гнили плодове; по всичкитъ попишени мѣста водни застоили и воняци, тинясти мѣстности, които, ни сухи, ни водни, сж непристжпни и стоятъ еднакво безполезни и за земнитъ и за воднитъ обигатели; мочорлици, които, покрити отъ воняци блатисти растения, не хранятъ освенъ ядовиги пасъкоми и служатъ за скривалище на нечисти животни. Между тези воняци блага, които обхващатъ низкитъ мѣстности, и престарѣлитъ лъеница, що покриватъ издвигнатитъ земи, лежатъ пространства отъ ланди, савани, които нѣматъ нищо общо съ нашитъ ливади; вредниги тръви растатъ въ споръ и задушаватъ полезнатъ; това съвсѣмъ не е тѣзи чиста морава, които като че образува мжха на земята: това никакъ не е онай наиктена садица, която показва свѣтляща-

та ѝ раскошностъ; това сж диви растения, тревн кораби, търнясти, сплетени едни въ други, които се вѣдятъ да се държатъ помалко отъ земята, отъ колкото сами по мжжду си и, които, като изсѣхнатъ и се провалятъ послѣдователно едно върхъ друго, образуватъ една пластина, нѣколко крака дебела. Никакъвъ пжтъ, никакво сѣобщение, никакъвъ признакъ отъ разуменъ животъ въ тези диви мѣста; човѣка, задлъженъ да прислѣдва стотини диви звѣрове, ако иска да ги пристигне, е принуденъ да имъ стане той самъ плячка; ужасенъ отъ тѣхния ревъ, привзетъ такожде отъ мжлчаннето на тези глухи и дълбоки пуципации, връща се назадъ и дума: Суровата природа е гнусна и мъртва; това съмъ азъ, азъ самия, който мож да я направи приятна и живуща; да иссуши блатата, да оживотворимъ тѣзи мъртви води като ги направимъ да текжтъ; да образуваме отъ тѣхъ рѣки, канали; да употребимъ този дѣятеленъ и съсипателенъ елементъ, който ни бѣ скритъ, което ние длжнимъ само на настсамитъ; да дадемъ огъня на за нищо непотрѣбната тази бурра (трева), на тези стари, вече на половина съсипани лъеница; да се постарасемъ да разсипемъ съ желѣзото онова, гоето огъни не е можалъ да довърши; послѣ това, вмѣсто сазъ, цениюфара, отъ които кранода съставяше своята отрова, ний ще видимъ да се появи репонкулата, дѣтелипата, вкуснитъ и церителни тръви, стада хрипкави животни ще тличатъ тази земя, които вчера бѣше незгодна за нищо; тѣ тамъ ще намерятъ една пзибилна храна, една винаги прераждающа се паша; ще се умножаватъ за да се умножаватъ още повече! да си служимъ съ тези нови помощници, за да свършимъ работата си; нека вола, впрегнатъ у хомоти, употребява силитъ си да оре земята; нека тя да се подмлади чрезъ обработваннето; една нова природа ще излезе отъ нашитъ ржцъ.

Колко е хубава обработената тази природа! Колко чрезъ грижитъ на човѣка е тя свѣтла и възкопѣнно окичена! Той самъ е най главното украшение! той, нейното най благородно произведение; като се размножава, той размножава найдрагоцѣната пъпка; и сама тя като че се множи съ него; той чрезъ искусството

си издава на свѣта всичко което тя крие въ недрата си; колко скрити богатства! цвѣтоветъ, плодетъ, облагородени, размножени до безъ край! полезнитъ видове животни, пренесени, размножени безъ четъ; вредителнитъ видове преобърнати, испѣдени, отдалечени; златото и желѣзото, по необходимо отъ златото извадени отъ пазвата на земята; потоцитъ смѣстени, обюздани, наредени; морето даже покорено, послужливо, прекръстосано, преплавано отъ едно-то полукълбо до другото; земята изходена наврѣдъ; наврѣдъ направена такожде живуща, колкото и плодородна; въ долините на засменитъ ливади, въ равнитъ богати наши или жетви, още по-богати; хълмоветъ попълнени съ лозя и плодове, върховетъ имъ увѣитани съ полезни дървета и млади лѣсове; пустинитъ обърнати на градове, населени отъ безброенъ народъ, който снове непрестанно отъ тѣзи центрове дори до краищата на свѣта; пѣтища отворени и винаги работни, съобщения поставени вредъ като толкова свидѣтели на силата и съединението на сдружаванието; хиляди други монументи на могъщество и слава доказватъ доста, че човѣка, господарь на държавата — земя, ѝ е промѣнилъ, подновилъ цѣлата повърхнина и че въ всѣко врѣме той раздѣля владѣството съ природата.

При това той не властвува, освенъ по законенъ начинъ на владѣние; владѣе повече отъ колкото притежава; всичко съхранява само чрезъ всегашни грижи; ако тѣ пристанатъ, всичко вирѣе, всичко се измѣнява, всичко се преобрѣща, всичко влиза въ ржката на природата; тя повторно поема правата си, унищожава направеното отъ човѣка, покрива съ прахъ и мхъ най-великолѣпнитъ негови монументи, ги разсипва съ врѣме и не му оставя освѣтъ съ съжаление да гледа изгубванието поради неговата грѣшка онова, което неговитъ му прагъди са спечелили чрезъ неуморимитъ си трудове. Това врѣме когато човѣктъ изгуби своето поведение, тези варварски вѣкове чрезъ които всичко гине, биватъ винаги докарвани чрезъ войната и се съпровождатъ съ сиромашия и намаление на насѣлението. Човѣка, който не може освѣтъ само чрезъ числото, който е силенъ само чрезъ съединението, който е честитъ само чрезъ мирѣтъ, има лудостѣта да се

обръжи за своето нещастие и да се бие за своето пропадане; подбуденъ отъ ненаситна жадностъ за завоевания, заслѣпенъ отъ честолюбие още по ненаситно, отрича човѣшкитъ чувствувания, обръща всичкитъ си сили противъ самия себе, търси да се унищожи, унищожава се дѣйствително; и послѣ този кървавъ день, день на съчение, день на клание, когато димѣтъ на славата се е распрѣсналъ, той гледа съ печално око земята запусела, искусствата погребани, нациитъ изчезнали, народитъ ослабнали, неговото собствено щастие съборено и реалната сила изгубена. —

Великий Боже! На когото едничкото присѣствие поддържа природата и ръководи хармонията на законитъ въ вселената; ти, които отъ неподвижния тронъ на Емпирей *) гледашъ подъ твойтъ крака въртението на всичкитъ небесни сфери, безъ да се ударятъ, безъ да се побъркатъ; които отъ недрата на покоятъ произвеждатъ на всѣка минута своитъ нескончаими движения, и самъ въ една дълбока тишина управлявашъ това безконечно число небеса и свѣтове; върни, върни най-послѣ спокойствието въ размирената земя. Нека тя бжде въ мълчание! Нека на твойтъ гласъ умразата негговорѣтъ и войната престанатъ отъ да правятъ да ечатъ тѣхнитъ високомѣрни вѣкове!

Всеблагий Боже! Творче на всичкитъ същества, твойтъ отечески поглѣди обхващатъ всичкитъ творения въ създанието; по човѣкъ е твоето избрано създание; ти освѣти неговата душа съ заря отъ твоята безсмъртна свѣтлина; прѣпѣлни твойтъ благодѣния като вкоренишъ въ неговото сърдце примѣръ отъ твоята любовъ. Това божественно чувство, распрѣстнато еднажъ наврѣдъ, ще съедини враждебнитъ народи; човѣка не ще се плаши вече отъ човѣшки образъ: смъртоносното жѣлезо не ще вече обръжава ржката му; душегубителний огънь на войната не ще прави вече да се черпи источника на генерациитъ; човѣчески родъ, сега ослабенъ, осакатенъ, пожънатъ въ цвѣтението си, ще се съвземе отъ ново и ще се размножава въ безчисленностъ; природата отегчена отъ тежнението на злочестини, пуста, бедна, ще подеме слѣдъ малко съ единъ новъ животъ своята предиш-

*) Висша точка въ небето, обиталище на всичко свѣто.

на изобилност; а ний благодарен Боже, ще я подкрепяме, ще я обработваме, ще я непрестанно изпитваме, за да ти отдаваме на всяка минута новъ дългъ на признание и чудение. С-въ.

ПРОГЛЕДВАНИЕТО НА СЛЪПИТЪ

Нашето време е време на прогресъ въ всичкитъ отрасли на знанието. И думата прогресъ не е само празенъ звукъ, защото не е далеко онова време, когато ще се сбъднатъ, може би, думитъ на Евангелието: „глухитъ гдѣ прочуятъ, слѣпите ще прогледнатъ и нѣмитъ ще продуматъ.“ Сега вече настѣпи време, когато прогледването на слѣпитъ стана почти свършивши са фактъ; защото ученитъ, които са занимаватъ съ разрѣшаванieto на тая голѣма проблема, благодарение на голѣмитъ си трудове и добросъвѣстностъ, извѣзоха на оня пѣтъ, който ги доведе до важния резултатъ — да дадѣтъ зрение на слѣпитъ. Който е слѣдилъ съобщенията на парижската академия по тоя въпросъ въ послѣднѣо време, той знае, че смѣлитъ окулисти са опитаха изгубното човѣческо око да замѣстятъ съ око, извадено отъ живъ *Кроликъ*, и операцията сполучи: привитото око прогледна. Може да са има надѣжда, че успѣха на тия първи опити ще подигне въпросъ за прививанieto на човѣшка око отъ животно и да бѣде то удобоиспълнимо тѣй, както и възвращанieto на слѣпия зрение. Началото е направено отъ д-ра Емилъ Мартенъ отъ Марсилия, който съ цѣлъ рѣдъ опити достигна до тамъ, щото да накара слѣпото око да прогледне. Но преди да кажимъ нѣщо за тия опити, считаме за длъжностъ да дадемъ на читателитъ си нѣкои свѣдения за устройството на окото и употреблението му като органъ на зрението.

Знае се, че окото, или тѣй нареченитъ очни ябълки, лѣжатъ въ двѣ хлѣтнатини на лицето, въ най-важната частъ на черепа. Огната ябълка отъ вънъ е покрита съ тънка, бѣла кожа, която се нарича *склеротикъ*, частъ на която, обикновено се нарича *бѣлткъ*. Съ склеротика е съединена и, като да му служи за продължение, прозрачната *рогова обвивка*; до сѣщия склеротикъ прилѣпенъ отъ вътрѣ са намира *с-*

динистата обвивка, която на предната частъ се нарича *дълговидна обвивка*. Тая послѣдната се случавъ да бѣде отъ различенъ видъ цвѣтове, отъ което и произлиза опредѣлението цвѣтътъ на очитъ. Дълговидната обвивка има малко отвѣрстие въ вътрѣшността на окото, наречено (отвѣрстието) *зракъ*, или по нашенски, — *чилечито*. Къмъ вътрѣшната частъ на *сѣдинистата обвивка* е прикѣпено двойно поддута прозрачно тѣло, нарѣчено *кристалче*, което по своето положение раздѣля окото на двѣ отдѣлни вмѣстилища: пространството мѣжду роговата обвивка и кристалчето е напълнено съ тѣчно, прозрачно вещество — *водениста влага*, а вмѣстилището между кристалчето и непрозрачната бѣлтѣчна обвивка която съставлява расклоняванieto на оптическия нервъ, който отива къмъ главата, въ мозъка, и е напълнено съ студенисто вещество — *стъкловидна влага*. Окото е отворено за лѣжитъ на свѣтлината само отъ предната страна, гдѣто тия лѣчи са пропусчатъ отъ прозрачната рогова обвивка. Тая обвивка, ведно съ лежащитъ отзадъ нея части, именно съ предната камера, съ стъкловидното тѣло и влагата, съставляватъ тѣй нареченний оптически апаратъ на окото, или съвкупно преломляюще свѣтлината, орджие. Преломляющитъ способности на частитъ на окото не сѣ сѣ еднакви. Най-силното преломление произвежда роговата обвивка така-щото, ако лѣжитъ на свѣтлината, като минѣтъ презъ нея, не сѣ срѣщали на пѣтя си по-малко преломляюща срѣда, то тѣ би преминавали въ вътрѣшността на окото съвършено въ онова направление, каквото сѣ тѣ взели отъ преломляющето дѣйствиe на роговата обвивка. Но, по-малката преломняюща способностъ на жидкостъта на предната камера (или стаичка, клѣтчица) и стъкловидното тѣло кара лѣжитъ на свѣтлината да се отбиватъ отъ прямата си посока и да отражаватъ обратното изображение на външнитъ предмети, когато тѣ достигнатъ мрежовидната обвивка, както това става и на фотографическото стъкло. Въ очитъ пѣкъ на слѣпороденитъ, на противъ, свѣтлината непрониква, защото на-ходящата се отъ предъ рогова обвивка недопуска това нѣщо по причина на своята мѣтностъ.

Очевидно е, че въ тоя случай виждането е невъзможно; защото мрежовидната обвивка не приема никакви впечатления. Помъвнатия по-горѣ окулистъ, Емилъ Мартенъ, констатирува факта, че слъпороденитѣ, които нему са е клучвало да разглежда, не сж имали никаква друга поврѣда въ очитѣ, освенъ помжтване на роговата обвивка, което и недонуца проникването на свѣтлината. Преди Мартена окулиститѣ са опитваха да изрѣзватъ частъ отъ помжтената рогова обвивка и да я замѣстятъ съ друга, взета отъ живото око на нѣкое животно, като напр. на кокошката; подиръ управянието на шевѣтъ, тая обвива съвсѣмъ зарастваше и окото прогледваше; но по различни физиологически процеси, тая обвивка подиръ нѣколко време пакъ са помжтваше, и окото си дохождаше въ сжщо такова състояние, въ каквото е било преди операцията. Цѣкъ Мартенъ, за възстановяване на зрението въ слъпороденитѣ, намисли да прокара искусственъ пжтъ къмъ тия органи на окото, които сж останали нечувствителни отъ помжтиването на роговата обвивка. Заеъ отъ тая мисль доктора преди да я приложи на практика къмъ челоука, направи цѣль рѣдъ продължителни онити надъ животни и не са спира предъ никакви затруднения. Всичкитѣ онити, произвѣдени отъ него сподучиха много добръ. Работата е въ това, че Емилъ Мартенъ изобрече новъ единъ апаратъ—златна, или платинова тръбичка въ форма на гвоздей—когото той и пхва въ окото, като пронуца свѣтлината въ мръжовидната обвивка на окото и, както са вижда отъ извѣстията, прочетени въ парижката академия, ввеждането на тоя апаратъ въ очното отворстие не представява никакво затруднение.

Посрѣдствомъ една предварителна операция, д-ръ Мартенъ премѣства очната остъ така-щото, въ сжщото време да премѣсти къмъ посевия мжтъ помжтената рогова обвивка, която е станала вече неупотрѣбна. Искусствената рогова обвивка са тура въ центъра на очния бжлткъ и са закрѣпва съ тънъкъ коприненъ кончеъ; при тая операция болния не осѣща голѣма болка. Нѣколко дена подиръ ввеждането на апарата, неговото централно отворстие са отваря отъ окулиста и тогава свѣтлината

прониква въ окото до самата мръжовидна обвивка.

Тоя вторъ периодъ на операцията съставлява най-рѣшителния фазисъ. Ако мръжовидната обвивка не е повредена, както това са случва у по-вечето слъпородени, то—щомъ лжчата на свѣтлината я порази, и мозъка вече приема отразеното на нея изображение, или какъвъ да е другъ предметъ. Слъния прогледва, и чудото са свършва.

(Преводъ).

За проявленията на духовния животъ, въ отношение къмъ всичкитѣ способности.

Отъ (?)

Превелъ

II. Драгулевъ *)

Указания на тия проявления.

Членъ I.

За дарѣтъ на словото.

Дарѣтъ на словото е явление психологическо; необходимъ моментъ въ общуружаване на думата е изникването на языка.

Дарѣтъ на словото или языкѣтъ, въ органическо отношение, е способностъ на извѣстни телесни органи за произнасяние членораздѣлението на звуковетъ: по това не съставлява сжщественно свойство на языка, тъй като и нѣкой животни произнасятъ думи, по това още не е челоуечески языкъ.

*) Редакцията на „Мисль“ съ удоволствие приема предлагания отъ г-нъ Драгулевъ преводъ, но желателно е много посѣтени да видне още по-дълбоко въ предмета си; защото никъкъ, нуждата отъ тѣхъ голѣми поправки (каквито, за жалостъ, немалко са сѣбичнаха въ тѣхъ статии, ще накаратъ редакцията да ги остави на страна

Другъ е въпроса за важноста на предметъ, съ който Г-нъ Драгулевъ са е наелъ да запознае читающата българска публика: тоя предметъ заслужа не само единъ простъ преводъ, а и самостоятелнъ, дълбоко изучаване. „Проявяванията на духовния животъ въ отношение къмъ всичкитѣ (ужасно, странно много!) способности (безъ съмнение „на челоука“) е т.с.въъ предметъ, който би направилъ честь на най-великия европейски изследователъ.

Единото само проявяване на тия „духовни животъ“ въ „живото слово“ и произхождението, то са казва историята на туй слово — едно туй пр детайлава такава широка поле за дѣятелността на проникнати отъ желани да изследва предметъ си, едната история на словото, на възникнуваните на езикѣтъ, тѣзи, една отъ най малкитѣ глави на тая статия е толкова любопитна и мажко обаятна, щото, заслужа си труда, да са започне човѣкъ съ нея и по сериозначко, и по-дълго време.

B. P.

Человѣкъ, посредственъ языкътъ, съобщава свойтъ мисли и чувствавания съзнателно и съ намерение: следователно, движението на тѣлеснитъ органи е следствие отъ движението на душата, а човеческиятъ языкъ е само формата, въ която са изливатъ тия движения на душата.

Дарътъ на словото не е случайно изобретение; той е необходимиятъ моментъ въ проявлението на нашата душа. При първитъ инстинктивни потребности, толкова повече при самосъзнанието, неминуемо е проявяването на стремление къмъ по-голямо и по-голямо самообразование; а усъвършенствуванието не може да се осъществи безъ взаимна свързка между хората; едното и другото не може да постигна безъ стълкновение на мислитъ; и тъй, въ тѣзи душевна потребность и способност на човѣка лъжи началото на говоримия языкъ. Нему съответствува и устройството на органитъ на словото. Следователно дарътъ на словото е необходима нужда въ устрояването духовната и телесна природа на човѣка: и наистина, не е ли всяка дума сякашъ овеществление (материализиране) на дѣятелността на мислитъ? Първитъ язици носятъ на себе си слѣди отъ дѣтека простата, която и съответствува на първитъ хора, които сж ги говорили. По такъвъ начинъ, въ дарътъ на словото ще видимъ: а) силата на духътъ, който се стреми да се покаже; в) гибкостта и способността на органитъ къмъ произнасянето членоразделните звукове т. е., да изпълнятъ потребността на духътъ: да се покаже; в) инстинктуалното употребление на тия органи, възбуждани отъ явленията на природата и уразумяването на тия явления; г) взаимната свързка между хората. — По такова природно влечение къмъ словото, човѣкъ, отъ естествениитъ звукове, които изразяватъ чувствата; които образуватъ гласнитъ букви, е преминълъ къмъ по-твърдитъ звукове и слоговетъ, които вече изразяватъ предметността; съставилъ думитъ, които обозначаватъ предметитъ и мислитъ. Отъ гдѣ е различието на язицитъ, трудно е да се обясни, макаръ и числото на различнитъ язици и да не е голямо. Не успоримото тукъ е това, че тѣхното различие е повлиявано отъ различието на звуковетъ, които ся истъргватъ отъ

чувствата; различието въ устройството частитъ на органитъ на слуха и въ гибкостта на слововитъ органи въ различни народи.

Колко е важенъ за човѣка дарътъ на словото ся вижда отъ това, че той служи, като необходимо сръдство къмъ усъвършенствувание на способнитъ си. Образование на понятието и сжждението; тѣхното съчетание: възвишението къмъ идеитъ, общественитъ свърски, всички тия нѣща ако и да сж възможни безъ языкъ, по тѣзи възможностъ никога не е прескачала най-ниската степенъ споразумения съ ржце, прѣсти и пр. Языкътъ може да бѣде языкъ тихъ, чрезъ движение на прѣститъ; но языкътъ на членораздѣлните звукове преимушествува предъ всичкитъ, защото той особено е способенъ да изразява чувствениитъ предмети и да изразява видимото и невидимото.

Членъ II.

За дѣятелността на душата въ време на сънъ.

Въ време на сънъ думата не се проявява така, както въ будно състояние. За причини на сънътъ обикновенно са броятъ: телесното и умствено уморяване отъ занятieto; недостатъка на занятieto; Хладнината и горещината на напитеитъ. Въ здравиятъ човѣкъ върху сънътъ има влияние и волята: много хора сж бивали въ продължително време безъ сънъ по силата на свєята воля; тукъ силата на волята е за да съкърщава сънътъ. Нервната система отъ непреривната дѣятелностъ въ будно състояние ослабва, мозъкътъ забира много скоро, свързката на мишечнитъ вѣтъкна става малка, кръвта и пората отъ ниска система ся повдигатъ въ висша, чувствениитъ органи преставатъ да служатъ, осъщайнето и движението се прекратяватъ дѣятелността на душата — свободата на мислението като че пчезнува думата като че се отдѣля отъ природата и човѣкъ ся вдава на сънътъ.

Дѣятелността на душата въ време на сънътъ която ний си припомнуваме, когато се събудемъ, ся нарича съновидение (сънувание). Тия дѣйствия на въображението, не се съпровождатъ отъ пълно самосъзнание и свобода; тий сж само сънки на

духовниятъ ни животъ. Че въ сновиденията нѣма пълно съзнание, това ся вижда отъ туй че въ тѣхъ нѣма еднаквостъ, че откриванieto на такива обобщения спящиятъ не може да открие обобщенията бива вече слѣдъ пробуждението, когато съзнанието наченва да вѣстава въ своитѣ права; че нѣма въ спанието свобода, това са вижда отъ туй още, че движението въ частитѣ на тѣлото, по причина на заспиванieto, не биватъ произволни; сънувающиятъ не може нито да ги предприеме, нито да ги спрѣ. За Источникъ на сънувидението трѣбва да се счита постоянната дѣятелностъ на душата, която не се прекъсва, както мъртвенното тѣло. Душата, когато са спи като че се отдѣля отъ природата и са съсредоточава сама въ себѣ; това, което я е занимавало, сегѣ (когато спи) го възпроизвежда въображението въ различни форми, които смѣнява съ неимовѣрна бързина като ослабне съзнанието; то не може да ги довежда до сравняване, обсъди и ги отличи отъ дѣйствителността. Въ време на дълбокъ сънъ, самиятъ животенъ животъ, като че не дѣйствува и ний нищо не знаемъ за него; по тая причина сновиденията биватъ повече пкти при заспиванieto и предъ пробужданieto. За предметъ на сънуванieto повече пкти служи това, съ което ние сме биле запнати преди да заспимъ или това, което най много ни занимава въображението; по тая причина сновиденията биватъ съобразни съ възрастта, полтъ, образуването, занятieto, състоянието, наклонността и нуждитѣ на чловѣка; отъ тукъ си обяснява и това, че сънищата, по нѣкога, биватъ живи и ясни, че пѣкой отъ тѣхъ се повтарятъ по нѣколко пкти наредъ. Въ нѣкои сънища се явява дѣятелността на разсѣдка: случвалъ са е на сънъ да са рѣшаватъ задачи, а по нѣкога са е предугаждало за бѣдѣнето. Значението и предвѣщателността на сънищата не трѣбва да са отхвърлятъ по много причини, но не трѣбва и да ги обясняваме съ силата на духовната природа, която е извѣстна намъ. Впущанieto въ обяснения ни дава това че въ врѣмена на спанието висшитѣ членове на нервната система, органитѣ на мишленieto и свободата, са подчиняватъ на по низкитѣ: надъ духовниятъ животъ преобладава животния животъ; началото на орга-

ническия животъ встъпва въ ближно общение съ своите источники, съ общиятъ животъ на природата. Отъ това могатъ да произхождатъ осѣщания на дѣйствията на стихитѣ, предчувствията въ промѣненята на природата, симпатиитѣ къмъ отдѣлни лица; душата получава до нѣиде стѣпента на ясновиждане. Но и слѣдъ всичко това, нищо не обяснява всичкитѣ явления, въ време на сънъ.

Освѣтъ естественния сънъ, има още и неестественъ (болезненъ), съединенъ съ бодърствованieto — такъвъ сънъ са нарича соннамболизмъ, (ходение спящецъ) или лунатизмъ. У лунатичитѣ всѣкога са забѣлѣзва: а) че висшитѣ имъ чувства — обонянието слухътъ и зрението не дѣйствуватъ, по при всичко тѣ ходятъ, осѣзаватъ и това става при лунната свѣтлина; б) че тѣхнитѣ дѣйствия въ време на припаданието, всѣкога отговарятъ на тѣхнитѣ дѣйствия когато съ въ бодро състояние; тий съчиняватъ, рѣшаватъ задачи, играятъ, пѣятъ и прочее; 2) че нѣкои соннамболисти показватъ такива високи способности, каквито си иматъ и при бодро състояние. — Ако обикновенниятъ сънъ произхожда отъ подчиняванieto на висшата нервна система на нисшата въ лунатизма, е извѣстно, че това подчинение бива въ по голѣма стѣпенъ, а при това и отправленията на нервитѣ биватъ по силни. Отъ това бива живото осѣщание, движенията и даже, ясната рѣчь. Както въ обикновенниятъ сънъ ниската нервна система подлежи подъ дѣйствието на магнитната, сила на природата, тий и въ лунатизма три дѣйствие бива още по силно; отъ това излиза, че на лунатичитѣ влияние луната. Постѣпкитѣ на лунатичнаѣ съжжшитѣ, като на туй, които съпуватъ; но тукъ сънищата съ изпълняеми въ съжжностъ и при това съ извѣстна дѣятелностъ на разсѣдкѣтъ и волята и биватъ еднакви съ дѣйствията въ бодро състояние.

И тий, и въ обикновенниятъ сънъ, и въ лунатизма, явленията много зависятъ отъ магнитната сила на природата, но посредствомъ тий парения: животенъ магнетизмъ на чловѣкъ съ силно чувство и твърда воля, който като са допре съ ржката си, по повърхността на тѣлото а другъ чловѣкъ, у могото нервната система е разстроена, може да хвърли последния въ маг-

нитенъ сънъ. Поборниците на магнетизмъ тѣй говорятъ за магнитния сънъ; най-първо магнетизирания, подиръ болѣзненпитѣ осѣщания, осѣща приятностъ, заспива и като че се отдѣля отъ природата и захваща да се съсредоточава въ сънѣтъ; послѣ дохожда въ себе си; и при недеятелността на чувственнитѣ органи, въ него дѣйствува общото чувство съ удивителна тънкость, прониква магнетизираниятъ, магнетизирающиятъ, другитѣ лица и въщи, които сж опре- ни съ последниятъ и даже отдѣленитѣ, вижда си целия животъ и живота на другитѣ, определява сръдства къмъ извлечението му (?) говори на малкопознатитѣ язици, показва удивителни съображения, съчувствува на добродѣтелиитѣ и са отвърщава отъ пороч- нитѣ; встѣжива въ ясно самосъзнание и съ- навание въщико, което го окръжава; съ една дума, въ висока стѣпенъ на магнети- често състояние человекъ като че добива нѣкакво високо вѣдение и прозира въ бж- джщето. Но не трѣбва да са върва на всич- китѣ раскази за чудеснитѣ дѣйствия на магнетизма, но нетрѣбва и да се отрича неговото битие и влияние на человека. Въ намагнетизирано състояние не бива свобод- на дѣятелността на духътъ и плѣтно са- мосвѣдение на екегрическо нервната мате- рия, като се стича въ гангинитѣ, безъ да се подчинява на високитѣ способности на духътъ, може да произведе необикновенни явления на органическия животъ.

(Слѣдва).

КРИТИКА И БИБЛИОГРАФИЯ.

ВАЗОВЪ И НЕГОВИТѢ СТИХОТВОРЕНИЯ.

(Продължение отъ брой 3-й)

Ето едно извлечение отъ стихотворе- нието „Къмъ една майка селенка“:

„ . . . Млада невѣсто!

Ако да бѣхъ азъ на твойто мѣсто

Щѣхъ да му пѣя пѣсни, които

Правятъ срдцето като убито,

Се да са стрѣлка и да бълнува!

Пѣй му тѣхъ пѣсни, що споменуватъ

Кървави ризи, носни рани

Припомнете си тукъ на Жинзифова „Кървавата Кошула“, — поема, въ която да- ровития поетъ въ чисто художествена фор- ма, тѣй живо описва страданията на раята, тѣй непритворно плаче ведно съ злочестата стара майка, която кѣта кървавата риза

Мисль

на далечъ убития си синъ като драгоцен- ность, — и вий ще видите, че и тукъ Ва- зовъ е билъ подъ силното влияние на то- гавашнитѣ авторитети. Стиховетъ по-доло сж само сборъ отъ мрачни думи, но не и мисли, нѣщо, което твърдѣ уприличава Ва- зова на оня младоженникъ, комуто младата булка е заръчвала и прирѣчвала, когато от- идатъ у сватови, да приказва сѣ, хе, джл- боки думи и той, сиромаша, зелъ та на всѣ- ко питанье ѝ дълбоко отговорялъ: — „Какъ отиватъ овцетъ сват' Стуене?“ — „Кладе- неца е присѣхналъ“ (Дълбока дума). — Ами живо-здроаво ли сж бивлитѣ, сват' Стуене? — и тукъ той е казалъ една дълбока дума и тѣй нататѣкъ — сѣ дълбоки думи съ дъл- бока мисль. Ето тѣзи мрачни думи.

„Майчини клѣтви, тъмни зидани,

Пѣй му ти пѣсни, гдѣто се слишатъ

(Вмѣсто „се слушатъ“, за да дойде на рит- ма съ послѣдующата дума: „въздишатъ“).

Души страдални като въздишатъ,

И особено на насамъ вечъ е чиста грѣмо- тевица отъ мрачни думи:

Дълги синджирѣ, клѣти сираци,

Черни робини, болни юнаци

Съзъм сюрмашки, тѣжко теглило,

Черна гария, черно чернило

и пр. и пр. и нито една топла думица, ни- то една ужасающа картина. А поезията, преимущественно, говори по-вечето съ об- рази, отколкото съ думи, даже и мислитѣ са допускатъ когато сж съвсемъ рельефни, както напр. въ сжщото стихотворение по- доло мисльта,

„Често му казвай и му повтаряй,

Че то ше трѣбва низко да лази,

Да люби тоя, който го мрази,

е превъсходна не защото има твърдъ тѣс- на и естествена свръзка съ цялото на сти- хотворението, но защото човекъ и подиръ десетъ вѣка да прочете тия стихове, сѣ пакъ ще са позамисли малко върху тѣхъ, сѣ ще си представи незавидната участъ на ниския робъ, който често пкти бива робъ не защото го нѣкой принуждава на това, но „защото това е станало потрѣбность на неговата природа“. А че Вазовъ тѣй сти- хотворение, както и всичкитѣ други въ „Преп. и Гусла“ не го е писалъ подъ не- носръдственното вдѣхновение на своята му- за, доказва и смѣсванието на стихътъ

„Да люби тоя, който го мрази,

— стихъ, който обличава най-висшата чело- вѣческа добродѣтель, която неможе никакъ

и никога да са вдъхва отъ „сиджиритѣ, зънданитѣ“ и пр., съ стихътъ, въ който про- рокува,

„Че то (дѣтето на селенката) ще трѣбва ниско да лази,
— стихъ, който рисува покорната рая, нис- кия робъ, който не смѣе да дигне глава и да заяви своитѣ чловѣчески правдини и да ги облѣи съ кръвта си, ако тѣ му са от- казватъ.

Туй е явпо, — че, Вазовъ е билъ под- властенъ на разсѣдка си. А разсѣдка, въ по-вечето случаи, въ дѣлото на поезията, е страшна мащиха—такава мащиха, която интъ наричатъ *хаирбозанъ*.

„Воленитѣ“, „На приятелитѣ Г. и А.“ „Дѣ- дитѣ наши злочести“, „Прѣпорецъ“ (*На либето*), „На пушката ми“, „На бой!“, „На Георгиевденъ“ „Сирекджи-скелеси“, „Свобода или смъртъ“, сж или по случай на нѣкое събитие напи- сани химни, или порицания, придружени съ купъ съвѣти, или пъкъ сж възвания, как- вото „На пушката ми“; но нийде нѣма о- ная художествена пълнота, която е глав- ната потребностъ на всѣко поетическо тво- рение, каквото и да бжде то: въ тѣхъ Ва- зовъ стои по-ниско отъ Вазова, а туй е мно- го. Само стихотворението „На Гергьовденъ“ което има за девизъ откъслекъ отъ една народна пѣсенъ

„И го пиетъ оно благо вино,

Благо вино со люта отрува,

е малко нѣщо достойнъ за него. Въ него поета като са възмущава отъ веселостта на робитѣ когато си празнуватъ Гергьов- дена, и отъ това че,

„Редомъ попове съ патрахилъ ходятъ

Тлъститѣ плѣшки набожно сбиратъ

въ озлобление са провиква:

„Пийте да пийме, роби заспали,

Цѣла година туй сме чакали,

Нашитѣ грижи нека разсѣйме,

Съ вино ядѣтъ си ний да залѣйме!

Иде на рѣдъ „Радецки“. Но кой не- знае пѣсента „Тихъ бълъ дунавъ се въл- нува“? Азъ мисля, нито дѣте, нито баба, нито старъ дяду има въ цѣла България, който да незнае тая пѣсенъ, комуто да не трепва сърдцето при испяванието на куп- лета:

„Туй го искамъ, не се моля,

Сички сте вѣвъ плѣнь;

Тукъ се гледа мойта воля,

Азъ съмъ капитанъ!

При тоя куплетъ, особинно испѣтъ ху- баво, ний сме виждали хора отъ различни

класове, да сж си тупвали калпацитѣ, и да сж са провиквали: „ето юнакъ!“

Въобще много Вазови стихотворения сж са обръщали на народни пѣсни; а това едно доказва (при всичкитѣ подражания, искусствениости, и пр. и пр.), че Вазовъ е живѣлъ (въ извѣстни моменти) съ живота на народа и въ първитѣ си произведения той е билъ едва ли не отгласъ на чувства- та на тоя народъ—струна, по която той— народа—е пригласялъ на своитѣ минутни радости или скърби, на своитѣ впечатле- ния отъ това, или онова събитие.

(Слѣдва)

Джонъ Стюартъ Милъ. *Размисления върху представителното право. Превелъ отъ ан- глийски и издава А. К. Людскановъ. Часть първа. София Книгопечатница Янко С. Ковачевъ.*

1885. стр. IX+155 въ 8-ни

При всѣки преводъ, избора играе твърдъ важна роля, а изпълнението — триждъ по-важна. Съвѣстния преводачъ, преди всичко, са пита: туй нѣщо е хубаво за менъ, но дали то е таквотъ и за общес- твото? (Исключение правятъ само рѣдкитѣ исторически паметници, които, каквито и да сж, трѣба да са преведжтъ, или опи- шатъ и пр.). Но непосредствено подиръ първото питане иде второто: мож ли азъ чуждитѣ мисли да изразя на своя езикъ тѣй, щото всѣки да може да види въ тѣхъ първообраза, или поне, да разбере мислитѣ, исказани въ тоя първообразъ? И туй вто- ро питане е, едвали не, по-важно отъ първото. Защото, каква полза отъ криста- лнитѣ зърна ва гроздьето, когато то са не стига, когато то не може ни услади пре- стъхналото гърло? Най-хубавата трагедия на Шекспира, „Макбетъ“, е преведена (ужъ, де!) на български — и какво? Ако да познаехме ний Шекспира по руския преводъ, по българския бихме го смѣло ту- рили на една нога съ знаменития бъл- гарски романистъ Семковъ. Ний мислимъ че сж нуждни нѣколко думи по-вече за да са покаже всичката важностъ на превода. А всѣко важно нѣщо заслужва да са кажатъ за него една-двѣ думи по-вече, толкозъ по-вече за туй нѣщо — превода — защото

ний, българите, има още много и много години и десетки години да си бяхтим главите с превеждането на чуждата литература.

Какъ гледатъ напистъ хора на превода? Колкото съблжжи и съблжчици; статии и статийки сме сръщали до сега за какъвъ да е преводъ, било въ списания или политически вѣстници, тамъ, като да еж са сдумали, всички турятъ като необходимо условие за преводъ, съвършенното знаеніе и на двата езика: тоя, отъ който са преводятъ и тоя, на който са преводятъ. Туй, и нищо по-вече неискатъ тия хора. А между това, напомуването на туй условие твърдъ прилича на таквозъ нѣщо: „за да можешъ да говоришъ, трѣбва да имашъ оня членъ, който са казва „езикъ“. Като подвърждение на думитъ ни може да послужи и обстоятелството, че единъ и същъ преводачъ, даже отъ единъ и същъ авторъ, едно нѣщо (едно съчинение) превежда хубаво, друго — посредствено, а трето даже и извънредно лошаво. Нима тоя преводачъ за едното съчинение е знаелъ двата езика, а за другото — не?

Причината е съвсемъ друга — и тя лежи въ самия преводачъ, който преди превеждането, въ единия случай е преживялъ въ себѣ си всичкитъ мисли и чувства на автора и тѣ като да еж станали собствени неговии, а въ втория — той само е харесалъ тия мисли и безъ тѣ да преминатъ въ неговото същество, той са е помъчилъ да ги изкажи съ свои думи.

Преводача (добрия) е втори създател на какво да е съчинение. Споредъ собственното азъ на преводача, споредъ неговия жгълъ на зрението на предмета, излиза и превода въ единъ, или другъ видъ. Въ едни отъ тия видове преводи, преводача са помъчва да схвати духътъ на превода, въ другия — и буквата, формата, външния видъ; въ едни отъ тия видове читателя вижда, какъ е мислилъ извѣстенъ чуждъ авторъ, въ другия — какъ е мислилъ и въ каква форма е изказвалъ тая си мисль; едни видъ може да послужи само за тия, които искатъ да научаватъ нѣщо; другия — за тия, които ако и да знаятъ туй нѣщо, но искатъ да го видятъ въ такъвъ видъ, въ какъвто е било то (нѣщото) въ първообраза,

т. е. тия, които искатъ не да научатъ нѣщо, а „да изучатъ извѣстенъ авторъ въ сичкитъ му страни“, съ една рѣчь втория видъ преводи служатъ за тия, които искатъ въ превода да видятъ, поне колкото може, самия оригиналъ.

Кой отъ тия два вида преводи е потребенъ за насъ, българите?

Но преди тоя въпросъ стои другъ, непосредствено свързанъ съ първия: много ли еж у насъ специалиститъ по кой и да е клонъ на науката; партизанитъ, по идея, на коя да е мисль (теория)? Отговаряме: освенъ че не са много, но и никакъ, съвършено никакъ ги нѣма.

Отъ тукъ слѣдва и отговора на първия въпросъ, че намъ еж потребни, за сега, преводи само отъ първия видъ.

Какъвъ е превода на г. Людсканова? Каквото са вижда, той са е помъчилъ да го направи отъ втория видъ, т. е. преводъ на буквата (не въ лошия смисль на тѣзи дума) слѣдователно, той не може да удовлетвори болшинството отъ нашето общество. Но слѣдва ли отъ туй, че превода е лошъ? Никакъ. Никакъ, защото има друго едно правило въ литературта, споредъ което „всѣки човѣкъ е господаръ на вкусътъ си“, стига тоя вкусъ да са не простира и до романитъ на лигавия Полъ-де-Кокъ.

Г. Людскановъ съвѣстно е изпълнилъ задачата си, съ исклучение на такива нѣкои мѣста:

Всичкитъ размисления касателно до формата на управление иматъ отпечатъкъ, повече или по малко исклучителенъ (.) на двѣ противоположни теории относителю за политическитъ учрѣждения, или, по точно да кажемъ, противоположни понятия за какво нѣщо е политическитъ учрѣждения. (Стр. 1.)

които по нѣкадѣ достигатъ до такава „дълбокоучена неразбиратностъ“, щото читателя едва ли би изтерпелъ да си прави предположения като напр. такива: „аджеба, дали ще е тѣй, да ли тѣзи дума не е тѣй, а не тѣй; дали тѣзи запетая не трѣба тука, а не тука“ и пр. и пр. А ако е длѣжностъ на библиографа да прочита всичко, каквото му мине на рѣката, това не е длѣжностъ на читателя, който е жеденъ не да слѣди библиографическитъ новини, а да научи нѣщо, или да са наслади отъ нѣщо.

Такова мъчно-разбиратно мѣсто е и слѣдующето:

„... Какво е Редъ и Прогресъ? Кolkото се отнася до Прогреса, пѣма никакво затруднение или понѣ не се явява при пръвѣ поглѣдъ. Когато се говори за Прогреса като (за) едно отъ потребноститѣ на чловѣческото общество, може да се предположи да (че) значи усвѣршенствование. Това е едно доволно ясно понятие. Но що е Редъ? По нѣкоги това понятие означавало повече, други пътъ по малко, но никоги съвкупността на всичко онова, което е потребно на обществото съ исклучение на усвѣршенствованието.

(Стр. 16)

Итакивато мѣста често пжти бъркатъ и за разпространяванието на книгата. А ако една книга несараспространи между обществото, тя, ако ще и звѣзди да снима отъ небето—ще си останетолкозъ безплодна, колкото ако не са преведеше никакъ.

Но ний бѣхме казали, че избора на книгата за превожданне е тѣй сжщо важно нѣщо и, ченевсѣкиму е подадени да прави тоя изборъ сполучливо. Много пжти (едва ли невинаги) наще г. г. преводачи превождають всичко, което имъ е паднало на ржка и сж го прочели, тогазъ когато тѣ би трѣбвало отъ многото хубави, прекрасни нѣща, да избиратъ най-хубавото, най-прекрасното.

Ний непознаваме английската литература толкозъ отблизо, колкото е ималъ възможность да направи това г. Людскановъ, и неможемъ са произне, дали въ нейната политическа библиотека не е имало нѣщо по-важно отъ „размишленията“ на г. Милля. Но сждено направо по книгата и мислитъ, исказани въ нея, които въобще кзано сж олицетворение на грозната дѣйствителность въ формитѣ на различни управления, — та сждено по нея безъ всѣкакви сравнения (защото ний нѣмаме вълажность да направимъ таквозъ) — той, избора, е по-вече отъ превъсходенъ и достоенъ за подражание.

За да видятъ читателитѣ ни, кои народи е мислилъ достойни за самоуправление г. Милль, ний привеждаме тукъ единъ откъслекъ отъ неговото съчинение, превода на което и е предметъ на настоящата ни статия:

„Така, единъ народъ може да предпочита свободното управление, но ако отъ нерадѣние, или безгрижливостъ, или страхъ, или лишение отъ общественъ духъ, той не е въ състояние да положи всичкитѣ усилия нужни за неговото съхранение; ако той не е готовъ да се бие за своето си управление когато то е нападнато: ако той може да се измами и чрезъ хитрости да му отнематъ това управление, ако въ слѣд-

ствие на минутно обезкуражавание, или врѣменно исплашавание, или пакъ прѣхласнатъ отъ ентузиазмъ за нѣкое лице, той може да се накара да положи подъ краката даже на единъ вѣликъ чловѣкъ свободата си, или да го упълномощи съ такава власть, която да му дава възможность да потѣпчи народнитѣ учрѣждения; въ всичкитѣ тия случаи тоя народъ е по-вече или по-малко негоденъ за совобода, и макаръ да е за неговото добро да я има даже за едно ктатко врѣме, вѣроятно е, че той не ще може за дълго да се наслаждава отъ нея.

Какъвъ подходящъ и сега свкашъ написалъ урокъ за насъ, българитѣ!...

Въ 68 страница на сжщото съчинение, като говори за неспособността (ако и до нейде) да са самоуправляватъ тия народи, у които стрѣмленията да властеуватъ надъ други и отвърщението да са подчиняватъ подъ властта на други сж преобладающии елементи и като поставя английския народъ вънъ отъ гржгѣтъ на такивато народи, г. Милль слѣдва:

Англичанина е готовъ винѣги да вѣстане противъ всѣко опитвание да упражняватъ върху му власть, която не е освятена отъ дълговременна практика и отъ неговото собствено понятие за правото; но той въобще твърдѣ малко се безпокои да упражнява власть върху другитѣ. Като не е ни най-малко страстенъ да управлява и като при това твърдѣ добръ познава, какви сж побужденията отъ чистенъ интересъ въ слѣдствие на които се търси държавна служба. Англичанина предпочѣта да остави тая служба на онки на които тя безъ всѣко търсяние при ацѣжи, въ слѣдствие тѣхното общественно положение. (Стр. Стр. 69—70)

Като говори за несправедливото недопущание на женитѣ да взиматъ участие било въ изборитѣ, било въ други политически дѣйствия, г. Милль казва:

„Или цѣлого направление на новѣйшия общественъ прогресъ е лѣжливо, или пѣкъ трѣбна съвѣмъ да са уникожатъ всичкитѣ исклучения и всичкитѣ политически неспособности които затварятъ всѣко честно занятие за нѣкой чловѣкъ.

Както и по нататкъ;

„Никой непретендира, че женитѣ ще злоупотребяють съ правото си на гласоподавание. Най-лошавото, което се казва е, че тѣ щѣли били да гласоподаватъ като сжщества зависими т. е., спорѣдъ приказанието на тѣхнитѣ роднини отъ мъжкия полъ. Да допустнемъ, че това е тѣй. Ако женитѣ мислятъ сами за себѣ си, отъ това ще има голѣмо добро, ако ли не, отъ това пѣма да има никаква врѣда. Благодѣяние е за обкованитѣ ако имъ снѣмеха оковитѣ, па даже ако тѣ и да не желаяха да ходятъ. Голѣмо подобрене имеше да бждѣ за нравственното положение на жената, ако закона вече не я провъзгласяване за неспособна да има мнѣние и не ѣ отъ-

нимаше правото да може тя да се произнесе върху най възвисенитѣ интереси на чловѣчеството. Лична полза щѣше да бѣде, за женитѣ ако имѣ се зададене гласъ, нѣщо, което тѣхнитѣ роднини отъ мъжкия полъ не могатъ на сила да имъ взематъ, а при всичко това желаятъ да иматъ. Не ще тѣй сѣщо да бѣди малка полза отъ това дѣто мъжа ще трѣбува по необходимостъ да разисква съ жена си въпроса върху който ще има да се гласоподава, и че гласоподаването не ще вече да бѣде неговѣ изключителна работа но общо достойние и на двамата. (Стр. 153)

Въобще казано, г. Миллѣ е отъ ония съвременни мислители, които на различнитѣ форми управления не гледатъ отъ партизанска точка зрение. Той стои много повисоко отъ всякаквито политически убѣждения за да бѣде пристрастенъ къмъ това, или онова управление: студения разсѣдѣкъ, голата истина, почерпната отъ самитѣ фактове — това е философията на г. Милля; и ний не знаемъ да има *по-нетрѣгливъ* пътъ къмъ достиганieto на онова съвършено самоуправление, на коего всичкитѣ днешни сж само смѣшна пародия. Разликата мѣжду тѣхъ е тѣзи, че формата на туй управление е по-благовидна отъ формата на другото. А въ цѣлта, стрѣмленията — крайтъ на всичкитѣ управления е единъ: преобладаване на силния надъ безсилния. А идеята?... О, тя нѣка почака, горко ѣ дошло!...

Гражданственна Наука. *Първи понятиѣ за държавний строй и Конституцията на Българското Княжество, Второ, поправено издание. Съставилъ Кръстю Из. Мирский. Варна 1886 г. стр. 48 на 4-ни.* Ний всички знаемъ, че сме граждани на отечеството си, но помислювалъ ли си е нѣкой, колко скъпо ни е станало туй название, колко кръвъ и въстояние на колко въкове е трѣбвало да са пролѣе върху тѣзи безчувственна земя, за да стане тя живо тѣло, свързано съ нашето тѣло като съ живи жили? Помислювалъ ли си е нѣкой, каква тежестъ сме са нагърбяли да носимъ ний съ туй име, каква отговорностъ повлича това име подиръ си? Ний всички знаемъ да кръщимъ: „граждански и политически правдини, патриотизмъ, отечество, свобода, независимостъ“, но нѣкой отъ насъ помислювалъ ли си е, че всички тия грѣмки имена са заключаватъ въ малката оная книжка, нарѣ-

чена „Конституция на българското княжество“, въ сухитѣ ония „закопи“ и „правила“, които са печататъ въ държавния вѣстникъ, въ малкитѣ ония кѣсчета книжки, които са пуцатъ въ кутията въ време на изборитѣ, въ напѣнатитѣ ония слова, (присѣдни пр.) които произнася съдѣята, пристава, слѣдователи и пр. и пр. — помислювалъ ли си е нѣкой, че въ тия, на видъ, работи на денѣтъ, са заключава изключително цѣлия животъ, имотъ, свобода, честъ и всичко, всичко на тѣзъ огромна масса, която ний наричаме народъ и чиято мощъ искаваме съ думитѣ: „гласъ народенъ, гласъ Божий“? Отъ друга страна помислювалъ ли си е нѣкой, че тѣзъ масса, тозъ могъщественъ народъ е безсилно дѣте, смѣшна играчка въ рѣцетѣ на тия, или ония личности, които отъ това безсилие би пожелали да са воспользоватъ за своето частно благо въ ущербъ на общото? Кой незнае, че изборитѣ, това изражаване волята на народа е въ рѣцетѣ не на тоя народъ, а въ рѣцетѣ на известни агитатори, които, възможно е, да му желаятъ доброто, но, възможно е въ сжщото време и да сж подкупени, да работятъ за опрощаванieto на тоя народъ? Съвременнитѣ приятели на народитѣ гледатъ, щото изборитѣ да ставатъ колкото е възможно по-направо отъ народа; гледатъ тоя народъ по-да съзнава важността на тоя актъ — изборитѣ — и по-отблизо да познава лицата, които избира, по-малко да са вдава на влиянието на тия, или ония агитатори — сж една дума, гледатъ да направятъ народитѣ въ действителностъ господари на държавата, въ действителностъ пазители на общитѣ интереси.

А какъ може са постигна такава широка свобода, когато тоя народъ непознава сжществующия рѣдъ, сжществующитѣ закопи; когато той незнае своитѣ граждански и политически правдини; когато той непознава своитѣ длѣжности къмъ цѣлото въобще; когато той нѣма понятие за тия учреждения съ които си има работа почти всѣки денъ, отъ които зависи неговото благо; когато не знае цѣлта, съ която сж са учредили тѣ и, които му сж като подаяние отъ добротата на нѣкои лица, ако сж добри, и язва — ако сж зли, когато тѣ би трѣбвало да бѣдатъ учредени по неговото настоятелно искание — искание, приестелко

отъ пуждата, отъ необходимостта за таква, или онаква учреждения?

Но, въ същото време, почувствува ли е някой всичката сладост на тия трудове, на тия мъки и лишения, на тия, даже, кръвопролития, които сж тъй тѣсно свързани съ гражданина! Може ли някой да са негордѣе, когато си помисли, че „робъ, щомъ стъпи на българска земя, бива свободенъ“ и когато си помисли, че и той е една отъ тия мишци, които защитаватъ тоя божески законъ, тая земя, въ която и робътъ щомъ стъпи, като по замахването съ нѣкой вълшебнически жезлъ, веднага става свободенъ чловѣкъ?

Не! неизмѣрими сж лишенията, трудоветъ, мъжитъ на всѣкой гражданинъ, но също така неизмѣрима е и висотата на която са той поставя, когато свято пази основния законъ на отечеството си и нещади за него ни имотъ, ни животъ, ни нищо, нищо.

Чловѣкъ — това е първата титла, благородие, превъсходителство, величество, съ една рѣчь това е първото и най-висше название на чловѣка.

Гражданинъ — това е втората и най-висша подиръ първата, титла, която могатъ да посятъ смъртните.

Какви сж правата и длъжноститъ на *българскитъ граждани* въ свръзка съ тѣхната конституция — ето предметъ на книжката, съ чието име озаглавихме настоящата си статийка, и тя заслужава да са прочете не само отъ тия, които знаятъ колко-да-е да четатъ, но и да са прочете на тия, които съвсемъ незнайтъ да четатъ. (V).

ОТКРИТИЯ И НОВИНИ.

Отъ много време забелязваме ний въ тукашния, силистренски, тъй нареченъ „манастиръ“, а въ сжщностъ гръцка църква, предъ входа двѣ мраморни статуи, едната отъ които, по видимому, представлява жена, а другата — мъжъ, а и двѣтъ — безъ главни. Отъ гдѣ сж изровени тѣтъ статуи, кога, по случай на какви обстоятелства и пр. пр., при всичкитъ ни распитвания старо и младо, ний неможахме да са научимъ. Не подлъжи на съмнение, че тия статуи (на височина до поясъ) принадлежатъ на твърдѣ отдалечени въкове, и архе-

олога въ тѣхъ би намѣрилъ немаловаженъ материалъ за занятieto си. Гънкитъ на дрѣхитъ, които са вижда да сж римски и другата обработка на статуитъ, ако и да не сж превъсходни, но не сж и калпави. Жално е, че главитъ ги нѣма, а ги е имало, казватъ нѣкои.

— Въ тукашнитъ, силистренски, хамбари, въ които военнитъ по някога държатъ рѣждявитъ пушки, а градския съвѣтъ държи (накъ по някога) дърва за горение, единъ денъ, когато минувахме случайно, съзрѣхме една подхвърлена статуя отъ твърдѣ груба обработка. До колкото можахме да заключимъ отъ кратковременното си и подъ влиянието на страхъ отъ часовая, наблюдение, тая статуя, която е изработена отъ мекъ камъкъ и вижда са, за наикитъ на някоя врата, ще бжде по-стара отъ по-горѣ описанитъ двѣ. Статуята представлява, мислимъ, или Юпитера, отъ двѣтъ страни съ по единъ ангелъ (?!), или пъкъ, което я прави по-скжпоцѣнна, нѣкой свѣтия. Въ послѣдния случай двѣтъ ангелчета сж по-обясними и статуята смѣло може да са отнесе къмъ времената на българското царство. Тръпки, побиватъ човѣка когато си помисли, че и съвременнитъ паметници отъ новата ни история въ нашия градъ (а върваме и другадѣ), отъ денъ на денъ зеха или да са губятъ съвсѣмъ, или да са разсипватъ — цѣщо, което ще ги унищожи преди тѣ да станатъ толкозъ скжии за потомството, щото то да ги пази като очитъ си. „Меджидие Табия-сж“, благодарение на нашитъ калпетренци, отъ денъ на денъ са по-вече и по-вече срутва, а тя е скжнъ паметникъ отъ времето на турското владичество, на нея сж работили не само манафитъ, но и гражданитъ (на ангария); освѣнъ това, тя е, едва ли не най-важната стратегическа точка за градъ ни, способна да надбие прочутата, по проста, въ архитектурно отношение, „Арабъ Табия“. „Меджидие Табия-сж“ е зиждена съ плочп, е удобопомѣстима, построена на най-високия баиръ въ околността на градъ, невидима отъ нийде, а способна да ви покаже отъ себъ си, всичката околностъ ведно съ дунава и отсрѣщния бръгъ. Желателно е, щото, градския съвѣтъ, при всичкитъ предписания на берлинския договоръ, да зацѣпи този паметникъ, който до някога, може би, единст-

вентъ ще напомня на потомството за онуй грозно робство, което бащите имъ и дядите имъ сж търпели цѣли 5 вѣка.

Сжщата важность като паметникъ има и портата на градската крѣпость, исподупчена отъ „гюлетата на московеца“ още въ миналото „марабе“.

Отъ 1858 до 1883 година наброено е 42630 самоубийства. Споредъ вѣстниците туй число е трѣбвало да бжде много по-големо, защото въ него не влизали тия умрѣли, на които не сж сполучвали причината на смърта. Самоубийци дѣца (до 15 година) сж малко; но пакъ има 2 самоубийства между хора, по-млади отъ 10 години; числото на самоубийствата расте на четъ отъ 55 до 65 годишна възраст. Ако числото на жени-самоубийци вземемъ за 100, то мъжете-самоубийци трѣва да бждѣтъ 267. Само отъ 15 до 20 годишна възраст самоубийците жени превинаватъ числото на таки-вато мъже; въ периода отъ 45—55 години, преимуществото на мъжете не е вече толкова голѣмо, както въ другите възрасти. За влиянието на занятieto въ тоя случай, може да са кажи слѣдующето: между мъжкото население въ 25—65 годишна възраст, отъ 1878 до 1883 г. са е надало на единъ милионъ 222 самоубийци: солдати-тъ дадоха 1149 самоубийци; лакеите въ гостинниците—650; стопаните на гостиниците и кръчмарите — 474; лѣкарите — 372; фармацевтите — 444; адвокатите — 408; касаните и рибарите—407; духовниците — 139; гемиджий (мастори) — 96; рудокопачите — 74. Въобще, самоубийствата, са случватъ най-често между образованите класове; въ послѣдните години докторъ Ogle е забѣлявалъ ясенъ паралелизмъ между числото на самоубийците и това на знающите да си подписватъ брачния записъ. Минимума на самоубийствата са пада на декемврий, а максимума на юний.

Откакъ е починалъ Гарфилдъ, което са случи нѣколко мѣсеца подиръ встъпването му за президентъ на Съединените Държави въ Северна Америка, американците сж са угрижили да намерятъ способъ, съ който да предварятъ всякаквито възможни случайности, ако президента, или вице-президента умрѣ отъ скоропостижна смъртъ, или

ако тѣ са покажатъ недостойни да занимаватъ високата си длъжность. Предложението, което трѣбваше да допълни праздното, въ туй отношение, мѣсто въ конституцията, бѣше са приело отъ сената, но то са отхвърли отъ палатата на представителите. Случилата са въ края на миналата година ненадѣйна смъртъ на вице-президента Гендриксъ, показва очевидната необходимостъ за уреждане на въпроса, и тоя пжтъ палатата са показва по-устѣпчива. Кадѣ началото на текущата година съ болшинство 183 сръщу 77 гласа, палатата прие законопроектъ, споредъ който министрите са призоваватъ да изпълняватъ длъжността на главата на господарството въ случай на смъртъ, или неспособностъ на президента, или вице-президента, по тоя рѣдъ: първъ заема длъжността министра на външните работи, ако той умрѣ, или падне—министра на финансите, послѣ военния министръ и министра на правосъдието. Тоя министръ, който е заемъ по тоя начинъ президентската длъжность, си остава на нея до истичание срока, за който е билъ избранъ послѣдния. Президента Кливелендъ констатира неотложността на тоя законъ, и сега той е вече влѣзълъ въ сила.

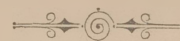
† Нѣмския историкъ Леополдъ Ранке почина. Той са е родилъ въ 1795 год. въ Тюригия. Щомъ свърши университета, той стана професоръ въ Франкфортъ, а въ 1825 г. са покани въ Берлинския университетъ. Неговите лекции сж забѣлжителни. Подиръ двѣ години той предприе учено пътешестви, бивалъ е въ Вiena, Венеция, Римъ и Флоренция; послѣ основа научното списание „Historische Politische Zeitschriften“ гдѣто нему принадлежатъ твърде забѣлжителни статии. Отъ най-главните му трудове по всеобщата история, сж: „Римските пали, тяхната църква и господарство въ XVI и XVII вѣкове“, „Историята на Англия въ XVI и XVII вѣкове“, „Историята на Германия въ периода на реформацията“, „Деветте книги на пруската история“, „Историята на Франция въ XVI и XVII вѣкове“ и пр. Подъ неговата редакция сж са издавани „Jahrbucher der deutschen reichs“ а отъ 1876 година е напечатаното новото издание на Ранка „Samtliche Werke“.

Отъ последните новини по употребяването на електричеството, най-забележителната е новината за електрическите часовници (за стъна и за маса), изобретени отъ Чарка Пондъ. Механизма на тия часовници, спорѣдъ описанието на „Enpignina“, е твърдъ простъ. Часовника са навърта съ помощта на малка пружиничка, която дѣйствува направо на часовото колело, което до минимумъ умалява триенето на часовния механизъмъ, който, въ обикновенните часовници, са намира подъ влиянието на цѣла система колелетата, който въ свой редъ предаватъ движението на часовното колело. Електрически токъ, минуващи по часовото колело са предава на особно устроенный двигателъ, отъ който тока дѣйствува на валека съ стрелата за показване врѣмето. Такива часовници, спорѣдъ думите на изобретателя, могатъ съ навърта издържатъ за цѣли двѣ години и безъ да изискватъ никакво особно нагледване. Освенъ това, ако са иматъ много часовници, то, тѣ, откато са съединягъ подъ една верига, съ една батерия, ще показватъ времето еднакво — а това обстоятелство е и цѣнно и твърдъ лесно възможно за желѣзните (и телеграфни, и пр.) станции. Тия часовници, като изискватъ малко нагледване, съ и твърдъ економически; пресмѣтнато е, че въ Лондонъ за година, само за навъртване на часовниците са прахосватъ до 400,000 лъва въ сребро. Тъзи сума, при употребяването на новата система часовници, очевидно и изцѣло са елиминирани. Съединенитъ държави, вече въвѣдоха въ пѣкой своей обществени заведения електромеханическите часовници; тѣ си намераха применението и въ лондонските желѣзни пѣтни станции; тѣ съ удобни за последните и за това още, че за проводници на електричеството къмъ тѣхъ служатъ готовитъ телеграфни жици.

Въ медицинската академия Пастеръ, доставя допълнителна записка за предохранилното лечение отъ водобоязна. Тъзи записка е била четена въ академията на 12 априлий т. г. тъзи записка е посвѣтена на водобоязна причиненъ отъ ухапване отъ вълкъ.

Въ туй време Пастиръ е набралъ много нови наблюдения по прѣдмѣта, Главното за-

ключени са състои въ това, че смъртните случаи отъ ухапването отъ бѣсенъ вълкъ съ много по значителни отъ тия отъ ухапване отъ бѣсно куче. Ипкубационный периодъ въ първия случай е много по краткъ отколкото въ втория, и той са колебае именно, между пѣтий и тринайсетия день. До 4 Май резултатитъ отъ лѣкуванията на Пастера съ слѣдующитѣ: дѣтето Пеллатъ, четирма руссаци, ухапани отъ вълкъ, и една жена, също русскиня, въ твърдѣ преклонна години (по-горѣ отъ шейсетъ) испапана отъ бѣсно куче, при това нараненитѣ членове съ биле само лицето и рѣцетъ.

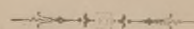
Молимъ ония отъ настоятелитъ си до които слѣдватъ още да пращаме повече броеве да ни известятъ за имената на спомоществателитъ които ся записали за да имъ пращаме на вѣскаго по адреса, а колкото броеве останаха незаписани да ни възвѣрнатъ за да ги пратимъ другадъ отъ гдѣто искатъ.

На спомоществателитъ записани чрѣзъ настоятеля Екимъ Продановъ известиями да внесатъ направо донасъ стойността на „Мисль“.

Отъ тѣхъ само одного показва, Екимъ продановъ, че е платилъ напълно именно: Тодоръ Марковъ, (изъ Руссе) 8. лега и г. Илия П. Сираковъ (изъ Руссе) 1. левъ. Останалитъ 11 спомоществатели: и И. П. Сираковъ, като внесатъ стойността, ще имъ пратимъ квитанции.

Извѣстяваме и това че „Мисль“ е освободенъ отъ обременение съ пощенски марки съ приказъ отъ М. П. Д. и когато би да ся прѣпрати другадъ пѣкой брой отъ настоятелитъ ни да не се обременя съ пош. марки

Администрацията

По-важни печатни погрѣшки въ брой 4-ий.

Стр.	Колона	Рѣдъ	вмѣсто	Чети
90	II	21	дуата	душата
91	I	1	посрѣдството	посрѣдствомъ
91	II	1	чувствата	чувствата
91	II	13	по	по
91	II	19	чувственитъ	чувственитъ
91	II	25	думата	душата
92	I	3	че откриването на такива обобщения съчиняватъ немоще да открие обобщенията била нече слѣдъ пробуждението.	че съчиняватъ немоще да открие обобщенията: откриването на това обобщение бива вече слѣдъ пробуждението.
			си	са
			нервни	нервна
92	II	34	магнитната,	магнитната
92	II	36	три	туй
92	II	37	като на туй	както на туй
92	II	40		

